

Univerzita Hradec Králové
Ústav sociální práce

Bakalářská práce

2015

Veronika Rosová

Univerzita Hradec Králové
Ústav sociální práce

Salesiánská výchova v práci s mládeží
Bakalářská práce

Autor: Veronika Rosová
Studijní program: B6731 Sociální politika a sociální práce
Studijní obor: Sociální a charitativní práce
Vedoucí práce: Mgr. Miroslav Kappl, Ph.D.

UNIVERZITA HRADEC KRÁLOVÉ

Ústav sociální práce

Akademický rok: 2014/2015

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Veronika Rosová**
Osobní číslo: **U11182**
Studijní program: **B6731 Sociální politika a sociální práce**
Studijní obor: **Sociální a charitativní práce**
Název tématu: **Salesiánská výchova v práci s mládeží**
Zadávající katedra: **Oddělení sociální práce a sociální politiky**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Bakalářská práce se bude zabývat salesiánskou výchovou v práci s mládeží. Práce bude zkoumat fundamentální prvky výchovy salesiánů a jejich dopad v práci s mládeží v organizacích, kde již salesiáni působí. Praktická část bude postavena na metodě kvalitativního rozhovoru, následné analýzy a interpretace získaných dat.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná**

Seznam odborné literatury:

BOSCO, T. Don Bosko. Praha: Portál, 1993, ISBN 80-85282-60-7 BOSCO, T. Duchovní cvičení s Donem Boskem. Praha: Portál, 1994, ISBN 80-85282-86-0 BOSCO, T. a kol. Dej mi duše - Salesiánská tradice. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006, ISBN 80-7192-882-8 DRÍMAL, L. Preventivní systém Dona Boska. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013, ISBN 978-80-244-3888-7 FERRERO, B. Vychovávej jako Don Bosco. Praha: Portál, 2007, ISBN 978-80-7367-294-2 HENDL, J. Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace. Praha: Portál, 2005, ISBN 80-7367-040-2 KAPLÁNEK, M. Výchova v salesiánském duchu. Praha: Portál, 2012, ISBN 978-80-262-0126-7 KOLEKTIV AUTORŮ A KONZULTANTŮ, Slovník cizích slov. Praha: Encyklopedický dům 2002, ISBN 80-90-1647-8-1 MIOVSKÝ, M., Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu. Praha: Grada, 2006, ISBN 80-247-1362-4

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Miroslav Kappl, Ph.D.

Oddělení sociální práce a sociální politiky

Datum zadání bakalářské práce:

27. března 2013

Termín odevzdání bakalářské práce:

27. března 2015

L.S.

JUDr. Miroslav Mitlöhner, CSc.
ředitel

Mgr. Zuzana Truhlářová, Ph.D.
vedoucí katedry

dne

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne.....

Veronika Rosová.....

Poděkování

Děkuji vedoucímu bakalářské práce panu Mgr. Miroslavu Kapplovi, Ph.D. za odborné vedení, cenné rady a připomínky při zpracování mé bakalářské práce.

Děkuji také pracovníkům salesiánských středisek a domů mládeže a církevního domu mládeže, za jejich ochotu a odpovědi.

Abstrakt

ROSOVÁ, Veronika. *Salesiánská výchova v práci s mládeží*. Hradec Králové, 2014. 60 s. Bakalářská práce. Univerzita Hradec Králové, Ústav sociální práce. Vedoucí práce: Mgr. Miroslav Kappl, Ph.D.

Bakalářská práce se zabývá salesiánským dílem, především prvky výchovy v salesiánských střediscích a klubech pro mládež.

Cílem práce je zjistit, jak pracovníci v salesiánských střediscích vnímají a v praxi využívají fundamentální prvky a zásady při výchově a vzdělávání dle preventivního systému. Preventivní systém je způsob salesiánské pedagogiky, kterou založil kněz Jan Bosko.

Bakalářská práce se člení na část teoretickou a část metodickou. V teoretické části popisují salesiánské dílo – zakladatele, historický vývoj a konkrétní činnosti salesiánů. Nejvíce se věnují stěžejní části, ve které přibližují preventivní systém a tři základní pilíře, kterými jsou rozum, náboženství (víra) a laskavost.

V metodické části nejprve hlavní cíl přetransformují do výzkumných otázek, které dále konkretizují otázkami tazatelskými. Díky tazatelským otázkám mohou provést výzkum kvalitativní metodou. Poté s pracovníky salesiánských středisek vedu polostrukturovaný rozhovor a následně analyzují a interpretují získaná data.

Klíčová slova: salesiáni – Don Bosko – preventivní systém – rozum – náboženství (víra) – laskavost

Abstract

ROSOVÁ, Veronika. *Salesian Education when Working with Youth*. Hradec Králové, 2014. 60 p. Bachelor Degree Thesis. University of Hradec Králové. Leader of the Bachelor Degree Thesis: Mgr. Miroslav Kappl, PhD.

The thesis deals with the Salesian work, especially education in Salesian centres and youth clubs.

It aims at finding out how the Salesian centre workers perceive and practically apply the fundamental elements and principles to education and training according to the Preventive System. Preventive System is a specific Salesian pedagogy founded by the priest John Bosco.

The thesis consists of two parts – theoretical and methodical. In the theoretical part I introduce the Salesian work – its founder, historical development and specific activities of the Salesians. The main attention is paid to the fundamental part where I am illustrating the Preventive System and the three basic pillars formed by reason, religion (faith) and kindness.

In the methodical part I first transform the main goal into research questions. These are further specified by inquiring questions which enable me to use the qualitative method for the research. This is followed by a semi-structured dialogue that I carry out with the Salesian centres workers. Obtained data is then further analysed and interpreted.

Keywords: Salesians – Don Bosco – Preventive System – reason – religion (faith) - kindness

Obsah

Úvod	11
1 Kdo jsou salesiáni.....	13
1.1 Zakladatel salesiánů – Don Bosko	13
1.2 Vznik a rozvoj díla Dona Boska v Itálii a ve světě	14
1.2.1 Význam pojmu „oratoř“	15
2 Salesiáni v České republice	17
2.1 Vznik a rozvoj díla Dona Boska v Českých zemích	17
3 Preventivní systém – prvek salesiánské výchovy.....	19
3.1 Historie preventivního systému	19
3.2 Represivní a preventivní výchova	20
3.3 Cíl preventivního systému	20
3.4 Pilíře preventivního systému – rozumnost, náboženství (víra), laskavost	21
3.5 Způsob užívání trestů v preventivním systému	23
4 Činnost salesiánů v České republice	25
4.1 Salesiánská střediska a kluby mládeže v České republice	26
4.1.1 Cíle salesiánské výchovy v salesiánských střediscích a klubech mládeže....	27
4.1.2 Základní charakteristika činností salesiánského střediska a klubu mládeže .	28
5 Metodická část.....	29
5.1 Hlavní cíl výzkumu a transformace do zkoumatelné podoby	29
5.2 Výzkumná strategie (metoda výzkumu, výzkumný nástroj).....	31
5.3 Výzkumný soubor	32
5.4 Průběh výzkumu (sběr dat).....	33
5.4.1 Kontaktování	33
5.4.2 Rozhovor	33
5.5 Analýza získaných dat.....	34

5.6 Reflexe etických rizik výzkumu a zvolené výzkumné strategie z hlediska validity výzkumu	35
6 Popis a interpretace dosažených výsledků	35
6.1 VO1 – Jaká je znalost pracovníků ohledně pojmu preventivní systém?	36
6.1.1 TO 1: Co (v salesiánské pedagogice) znamená pojem preventivní systém? . 36	
6.2 VO2 – Jak pracovníci vnímají tři základní pilíře preventivního systému?	37
6.2.1 TO 2: Jak vy osobně vnímáte tři základní pilíře preventivního systému – rozumnost, náboženství (víru) a laskavost?.....	37
6.3 VO3 – Jak se pracovníci ztotožňují s prvotním cílem preventivního systému: „ <i>Chci vychovat dobré křesťany a poctivé občany</i> “?	38
6.3.1 TO 3: Jakým způsobem se ztotožňujete s prvotním cílem preventivního systému, tak jak jej stanovil Don Bosko: „ <i>Chci vychovat dobré křesťany a poctivé občany</i> .“?.....	39
6.3.2 TO 4: Jakým způsobem se ztotožnění projevuje v praxi?	40
6.4 VO4 – Jak jsou využívány pilíře preventivního systému v praxi?	41
6.4.1 TO 5: Jak se konkrétně projevuje používání pilíře rozumnosti?	41
6.4.2 TO 6: Jak se konkrétně projevuje používání pilíře náboženství (víra)?	42
6.4.3 TO 7: Jak využíváte pilíř náboženství (víra) pro nevěřící mládež?	44
6.4.4 TO 8: Jak se konkrétně projevuje používání pilíře laskavosti?	44
6.5 VO5 – Jak pracovníci hodnotí preventivní systém?	46
6.5.1 TO 9: Jak hodnotíte preventivní systém?	46
6.5.2 TO 10: V čem je, podle Vás, výchova dle preventivního systému prospěšná a v čem nikoliv? Uveďte příklad.	47
6.6 VO6 – Jaké se užívají sankce (při nedodržení pravidel)?	49
6.6.1 TO 11: Jaké užíváte tresty, pokud dojde k nedodržení stanovených pravidel?	49
Diskuze a závěr.....	51
Seznam použitých zkratk	55
Seznam tabulek.....	56

Seznam příloh.....	57
Seznam použité literatury.....	58
Přílohy	

Úvod

Bakalářská práce se zabývá salesiánským dílem, které založil Don Bosko a jedná se o práci s dětmi a mládeží. Bakalářská práce se především věnuje prvkům výchovy v salesiánských střediscích a klubech pro mládež a církevních domech mládeže. Tyto prvky výchovy se nazývají preventivní systém a jsou vystavěny na třech pilířích – rozumu, náboženství (víře) a laskavosti. Salesiánská zařízení nejsou hlášena jako sociální služba, dle Sb. 108/ 2006, Zákona o sociálních službách, přesto jsou tato zařízení pro profesi sociální práce zajímavá, protože vykonávají služby, které se dají nazvat jako služby sociální prevence, prováděné ambulantní formou. Salesiánská střediska se svým zaměřením nejvíce podobají nízkoprahovým zařízením pro děti a mládež, tak jak jsou popsána v tomtéž Zákoně § 62. V salesiánských střediscích, klubech pro mládež a církevních domech vykonávají stejné činnosti, jako jsou vypsány v § 35 Základní činnosti při poskytování sociálních služeb. Jsou to body f) výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti a g) základní sociální poradenství.

Téma salesiánská výchova v práci s mládeží jsem si vybrala proto, že jsem se chtěla dozvědět více o salesiánském díle, než jsem doposud věděla. Přála jsem si zjistit, zda se v dnešní době využívá preventivní systém tam, kde salesiáni působí a pracují s mládeží, tedy především v salesiánských střediscích, klubech pro mládež a církevních domech mládeže. A také jsem chtěla zjistit, jak pracovníci vnímají preventivní systém, zda ho vnímají jako něco, co patří do historie a v dnešní době již není možné ho využívat nebo naopak jako něco, co se dá i v dnešní době použít v praxi.

Hlavním cílem práce je zjistit, jak pracovníci v salesiánských zařízeních vnímají a v praxi využívají fundamentální prvky a zásady při výchově a vzdělávání, dle preventivního systému. Dílčí cíle stanovené nebyly. V metodické části hlavní cíl přetransformuji do výzkumných otázek a následně otázek tazatelských, ty však budou sloužit k výzkoumání hlavního cíle, proto je nepovažuji za dílčí cíle.

Jako výzkumnou strategii zvolím kvalitativní formu výzkumu, protože se mi jeví jako nejefektivnější, vzhledem k tomu, že ve své práci zjišťuji vnímání pracovníků a praktické využití výchovného systému. V tomto případě bude kvalitativní metoda přínosnější, oproti kvantitativní metodě, ve které se jedná o měření a zjišťování číselných dat a tvoření statistik. Z různých forem kvalitativních metod bude nejprospěšnější polostrukturovaný rozhovor, který umožňuje mít předem určenou linii

otázek, na které informanti budou odpovídat a díky jejichž analýze a následné interpretaci budu moci vyzkoumat hlavní cíl bakalářské práce.

Výsledky bakalářské práce budou uloženy v Archivu Univerzity Hradec Králové – badatelně, k možnosti nahlédnutí a pro případné zájemce k přečtení a obohacení znalostí.

Bakalářská práce se člení na část teoretickou a část metodickou. V teoretické části popisují salesiánské dílo. Nejprve vysvětlují zaměření salesiánů, seznamují s životem zakladatele Jana Boska a líčí historický vývoj v Itálii a také v Českých zemích. Nejvíce se věnují stěžejní části, ve které přibližují preventivní systém, jeho vznik, cíl a tři základní pilíře, kterými jsou rozumnost, náboženství (víra) a laskavost. Všechny tyto kapitoly se váží k vytyčenému cílu tím, že čtenáře seznamují se základními pojmy, kterým není možné se vyhnout, pokud píše bakalářskou práci na téma „Salesiánská výchova v práci s mládeží“. Pasáže o historickém vývoji jsou uvedeny pro zajímavost a pro hlubší pochopení toho, jakým způsobem u nás vznikala například salesiánská střediska, ve kterých budu provádět výzkum. S uvědoměním si, že zkoumání hlavního cíle budu realizovat v salesiánských střediscích, jsem se rozhodla již v teoretické části bakalářské práce čtenáře seznámit s chodem a činnostmi těchto středisek.

V metodické části jednotlivé kapitoly navazují na proces výzkumu hlavního cíle.

1 Kdo jsou salesiáni

Salesiáni jsou řeholní společenství, jejichž hlavním posláním je sociální, náboženská, kulturní, pedagogická a materiální pomoc dětem a mládeži.

Při seznámení se salesiánským dílem je nutné představit hlavního zakladatele Salesiánů – Dona Boska, který salesiánské společenství nejen založil, ale poskytl mu také názory a hodnoty, na kterých je celé hnutí vystavěno. A nejen to, Don Bosko svému dílu a práci s mládeží věnoval celý svůj život.

1.1 Zakladatel salesiánů – Don Bosko

Zakladatel salesiánů je kněz Jan Bosko. Narodil se roku 1815 ve vesnici blízko Turína v Itálii. Brzy po narození mu zemřel otec, proto ho vychovávala jeho matka Markéta, která mu byla velikou oporou a později pomáhala také s výchovou chlapců v oratoři. V dětství se mu zdál sen, ve kterém viděl zástup chlapců a vznešeného muže, který Jana Boska vybídl, aby se o ně staral a láskou z nich učinil své přátele. Již jako dítě byl velmi aktivní a pro své vrstevníky pořádal nejrůznější akce, vystoupení. *„Jeho vynalézavost neznala mezí, aby jim mohl vštípit trochu dobra a vyprávět jim o Ježíši Kristu.“* (Vracovský, 2011, s. 3)

„Od dětství v něm byla touha zasvětit svůj život Bohu i lidem kolem sebe.“ (Vracovský, Švecová a kol., 2008, s. 4) Na studia a bydlení si musel vydělávat, díky tomu se naučil různým řemeslům a zaměstnáním. Don Bosko šel krok za krokem přes různé překážky za svou touhou stát se knězem. (Sklenář a kol., 2012)

Roku 1841 se stal knězem. Dostal ke svému jménu „don“, tak se říká kněžím v Itálii. Odolal nabídkám dobře zajištěných míst ve farnostech nebo u bohatých rodin. Naopak začal se starat o turínské chlapce z ulic a věznic. Nabízel jim své přátelství, pomáhal hledat práci, dával možnost se vzdělávat, učil je různým řemeslům, aby měli lepší uplatnění při hledání zaměstnání a především, vytvořil jim domov. Dal jim zakusit, že mu na nich záleží. *„To vše se dělo v ovzduší důvěry, která vycházela z živě prožívaného vztahu k Bohu.“* (Sklenář a kol., 2012, s. 3)

Od svatého Františka Saleského přejal citát *„Dej mi duše, ostatní si vezmi.“* A protože tato citace vyjadřovala celoživotní snahu Dona Boska, přivést ke spáse všechny duše, rozhodl se započaté dílo nazvat Salesiáni Dona Boska.

Umírá v roce 1888 v Turíně. Roku 1934 byl prohlášen za svatého a v roce 1989 byl sv. Janem Pavlem II. prohlášen za Otce a učitele mládeže. (Salesiáni Dona Boska, 2014)

1.2 Vznik a rozvoj díla Dona Boska v Itálii a ve světě

Devatenácté století, doba kdy žil Don Bosko, bylo poznamenáno průmyslovou revolucí. Mnoho chlapců v té době opouštělo kvůli chudobě své domovy a odcházelo za prací. Žili v neutěšených podmínkách, žebrali o jídlo, kradli a tak se dostávali do vězení. Don Bosko se snažil těmto chlapcům ze všech sil pomáhat. Snažil se zajistit jim dobré pracovní podmínky, navštěvoval je ve věznicích, chtěl se s nimi spřátelit. Věděl, že potřebují vzdělání, které jim zajistí lepší zaměstnání, dále rodinu a přátele, čas na hraní a prostor pro rozvinutí svých schopností a talentů a také věděl, že se potřebují setkávat s Bohem. (Bosco, 1993)

Počátek salesiánského díla nastal při rozhovoru s chlapcem, kterého kostelník vyhodil z kostela. Don Bosko se ho zastal a nabídl mu výuku náboženství a pozval ho na neděli. S chlapcem přišlo několik dalších, kteří měli zájem o výuku a hry. Poté přicházeli další a další, proto se Don Bosko rozhodl vybudovat středisko, ve kterém by chlapci bez domova našli přátele, pomoc i pochopení. (Bosco, 1993) Vytvořil pro ně prostředí, které je chránilo před kriminalitou, vznikla Oratoř svatého Františka Saleského a po několika měsících i první dům Dona Boska ve Valdoku. (Bosco, 1994)

Do oratoře¹ přicházelo stále více chlapců, proto Donu Boskovi s výchovou a vzděláváním pomáhali starší chlapci, kteří byli již vzdělaní, sami vychovaní Donem Boskem. Chod oratoře se setkával s problémy a s nepřijetím ze strany města. Oratoř musela být několikrát přestěhována, byla hlídána městskými strážníky a na nějaký čas byla uzavřena zcela. Po znovuotevření přemýšlel, jak zajistit pokračování svého stále se rozrůstajícího díla do budoucnosti a jak vychovat své nástupce. Roku 1858 navštívil papeže Pia IX. a představil mu své dílo a přednesl sepsané stanovy nové kongregace² zasvěcené svatému Františku Saleskému. Tato snaha se setkala s nepřijetím ze strany církve. Úředně vzniká dne 19. prosince 1859 Společnost sv. Františka Saleského, s dnešním názvem Salesiáni Dona Boska. (Schiélé, 1999) Společnost bylo potřeba

¹ Pojem oratoř je vysvětlen v následující podkapitole.

² Kongregace = náboženská obec, řádová řehole, klášterní společenství

schválit i církevně, aby mohla vzniknout kongregace. Někteří představitelé církve však stále nesouhlasili a církevní schválení přišlo až roku 1874, kdy byly papežem schváleny Stanovy Salesiánské společnosti.

Společnost se velmi rychle rozvíjela a brzy bylo nutné založit podobnou instituci starající se o děvčata. Roku 1872 tedy vzniká Kongregace Dcer Panny Marie Pomocnice (řeholnice starající se o děvčata), kterou později doplní Salesiáni spolupracovníci (pomocníci), kteří jsou tvořeni laiky³, terciáři⁴ a nevěřícími lidmi, kterým je sympatické salesiánské dílo. (Bosco, 1993) Díky těmto pracovníkům, kterým se říká Salesiánská rodina, se salesiánské společenství a dílo dále rozrůstá do celého světa. (Vracovský, Švecová a kol., 2008) Roku 1875 odcházejí první salesiánští misionáři⁵ do Argentiny a do dalších zemí, například Francie, Španělska, Brazílie. Postupně se jejich počet stále zvyšuje. „*Salesiáni chtějí odpovídat na aktuální potřeby mladých lidí. Ve více než 130 zemích celého světa tak zřizují internáty, poskytují dětem a mladým lidem bez přístřeší ubytování, otvírají střediska, šíří radostnou zprávu o Ježíši.*“ (Sklenář a kol., 2012, s. 9)

1.2.1 Význam pojmu „oratoř“

Pojem oratoř pojmenovává prostředí a zároveň výchovné dílo (užívané v době Dona Boska, ale také v dnešních střediscích), které se vyznačuje čtyřmi základními znaky:

Domov, který charakterizuje osobní přijetí každého a rodinnou atmosférou se snaží vytvořit prostor pro příjemné společné prostředí.

Hřiště, na kterém je možné radostně trávit volný čas se svými vrstevníky (tělocvik, hudba, divadlo, procházky).

Škola, ve které je příležitost učit se novým věcem, rozvíjení zájmových činností.

Víra, tento pojem v salesiánské oratoři znamená cestu k nacházení duchovních hodnot, možnost spirituálního rozvoje a osobního vztahu s Bohem. (Vracovský, Švecová a kol., 2008)

³ Laik – užívá se pro křesťany, kteří nepřijali svátost svěcení; neodborník, nekňez (Kolektiv autorů a konzultantů, 2002, s. 196)

⁴ Terciář – užívá se pro křesťany, kteří nepřijali svátost svěcení, ale slibovali, že budou žít podle stanov řádu

⁵ Misie – církevní mise (poslání, úkol), vyslání křesťanských kazatelů mezi jinověrce (Kolektiv autorů a konzultantů, 2002, s. 220)

„Chlapci zde díky rodinné atmosféře nacházeli nejen nový domov, ale také příležitost trávit volný čas se svými vrstevníky a skrze víru v Boha, kterou jim Don Bosko ukazoval svým vlastním příkladem, dát svému životu nový smysl a řád.“
(Vracovský, Švecová a kol., 2008, s. 5)

2 Salesiáni v České republice

Pro lepší seznámení a hlubší pochopení salesiánské činnosti jsem zařadila tuto kapitolu, která se věnuje historii a rozvoji díla v Českých zemích.

2.1 Vznik a rozvoj díla Dona Boska v Českých zemích

Do českých zemí se zpráva o Salesiánském díle dostala již za života Dona Boska. Někteří slovenští kněží si s ním dopisovali a hledali u něho inspiraci a radu. V květnu roku 1924 se slovenští salesiánští kněží usídlili na prázdné faře v Šaštíně. Věřící je přijali s nadšením. Toto dílo se postupně rozvíjelo, avšak v roce 1950 bylo salesiánské dílo násilně ukončeno. Státem byly zabavené všechny ústavy a salesiánům byla zakázána jejich výchovná činnost. Salesiáni byli uvězněni nebo pronásledováni. Někteří odešli za hranice a pokračovali v salesiánském díle v cizině a někteří opustili salesiánské myšlenky ze strachu před vězením. Období po listopadu 1989 se salesiánům opět otevírá možnost pro jejich dílo. Nejprve zařizují a opravují střediska pro mládež a poté znovu rozvíjí svoji činnost s mládeží, především v oblasti sociální komunikace, na školách a internátech. (Dokoupil a kol., 2001)

V oblasti dnešní České republiky probíhal vývoj salesiánského díla velmi podobně. Salesiánská činnost byla zahájena roku 1927. Zakladatelem pro Českou republiku byl P. Ignác Stuchlý (1869 – 1953), který do té doby působil na území Itálie a Slovinska. První salesiánský dům byl založen roku 1927 ve Fryštáku u Zlína. Postupně byly založeny další salesiánské domy v Ostravě, Praze Kobylisích, Brně Žabovřeskách, Pardubicích. (Kaplánek, 2002, s 41) Vytvářely se tak první oratoře inspirované valdickou oratoří. „*Ve všech těchto domech se salesiáni snažili pokračovat v díle a v duchu svého zakladatele.*“ (Salesiáni Dona Boska, 2014)

Období 2. světové války s sebou přineslo několik přesunů a změn. Ústav ve Fryštáku byl zabrán a druhá nejvýznamnější osobnost českých salesiánských dějin a pozdější kardinál Štěpán Trochta (1905 – 1974) byl odvečen do koncentračního tábora a další salesiáni zajati. I přes těžkosti však dílo pokračovalo dál. (Salesiáni Dona Boska, 2014)

V České republice bylo v roce 1950, stejně jako na Slovensku, salesiánské dílo násilně ukončeno. Činnost řeholí byla nezákonná. Veřejné působení salesiánů tedy již nebylo možné, proto se v době totality salesiáni zaměřili na práci ve farnostech,

na setkávání v přírodě a na skryté pořádání táborů nazývaných chaloupky. Po roce 1989 byla v České republice salesiánská situace stejná jako na Slovensku. (Sklenář a kol., 2012)

Změna politického režimu (období od roku 1990) staví před salesiány nové možnosti i úkoly. Nastává náročné období oprav navrácených domů. Řeholníci se učí žít v komunitách. Salesiáni se musí nově učit jakým způsobem dále žít a předávat salesiánské dílo světu.

Zakládají se salesiánská střediska mládeže, tehdy nazývané Oratoře (Praha Kobylisy, Brno Žabovřesky, Plzeň, Pardubice a další). Salesiáni zřídili nakladatelství Portál, který má význam při vydávání pedagogické a psychologické literatury, a také Vyšší sociálně pedagogickou a teologickou školu JABOK v Praze pro výchovu a vzdělávání pracovníků v sociální oblasti.

V domě ve Fryštáku (dnes se nazývá Dům Ignáce Stuchlého) byl uskutečněn projekt, který nabízí mladým lidem formační pobyty pro různé skupiny mládeže i pro jednotlivce s různými těžkostmi.

Dále se salesiáni zapojili do činnosti sdělovacích prostředků (Čt Brno, Radio Proglas, TV Noe).

Pokračuje se také v misijní činnosti. Česká republika přijala zodpovědnost za pomoc Bulharsku a do této země vysílá své misionáře a dobrovolníky. (Salesiáni Dona Boska, 2014)

3 Preventivní systém – prvek salesiánské výchovy

Tato kapitola je stěžejní v teoretické části bakalářské práce, protože teoreticky popisuje a seznamuje s výchovným systémem a jeho pilíři, které budu konkrétněji zkoumat v praktické části bakalářské práce.

Dnes žijeme za jiných okolností, než žili mladí v době Dona Boska. Podobně i metody a prostředky výchovy se mění. Jestliže devítiletý Jan Bosko dostal ve snu pokyn „Ne bitím, ale dobrotou a láskou si získej přátele“, bylo to tehdy něco nového. Pokud chceme pokračovat ve stylu Dona Boska dnes, nemůžeme se snažit ho kopírovat, ale musíme se ptát: „*Jak máme v duchu Dona Boska reagovat na současnou situaci?*“ (Sklenář a kol., 2012, s. 3)

Samotný pojem „prevence“ známe spíše ve smyslu „zavedená opatření“, ale ve skutečnosti s sebou tento pojem nese také omezení možností rozvoje jedince a jeho osobní svobody. Dvoznačného smyslu si byl vědom i Don Bosko. V preventivním systému se objevují prvky důvěry i bdělosti. Don Bosko se snažil mladé lidi vyvádět z prostředí, které pro ně znamenalo mravní ohrožení, a poskytovat jim nabídku seberealizace odpovídající jejich potřebám. Je tu rozměr motivační i omezující. (Kaplánek, 2012)

Vychovatel tedy nehrozí tresty, ale snaží se vychovávaného získat pro pozitivní aktivitu, a tak předcházet sociálně nežádoucím jevům.

3.1 Historie preventivního systému

Výchova v duchu preventivního systému se vyvíjela postupně a nenápadně. Chlapci se s Donem Boskem scházeli nejprve pouze jeden den v týdnu a nebylo nutné stanovovat příliš mnoho pravidel. Ve chvíli, kdy vznikla oratoř, která se chlapcům stala domovem, bylo nutné zavést stálá pravidla a řád. Don Bosko vždy vyžadoval přítomnost vychovatelů při programu oratoře, aby se mohl prohlubovat jejich vztah a díky tomu fungoval preventivní systém. Tento požadavek nazýval „asistence“. Preventivní systém byl nejprve určen pouze pro chlapce, jak již bylo zmíněno dříve, salesiánské dílo se velmi rychle rozrůstalo, a proto se salesiáni začali věnovat také děvčatům.

V době Dona Boska se mladí potýkali s množstvím problémů a nástrah, mnozí byli ve vězení, pracovali v nízkém věku neúměrnou pracovní dobu, někteří byli sirotci

a potřebovali především jídlo a střechu nad hlavou. Dnešní doba přináší mládeži jiné problémy. Dnes není velké množství dětí ve vězení kvůli krádežím, nemusí pracovat přesčas v nízkém věku, ale mnozí se potýkají například s nezájmem svých rodičů, se záškoláctvím, někteří trpí závislostí na alkoholu, drogách a je mnoho dalších problémů, které řeší dnešní mladý člověk. Proto je důležitá otázka, zda i dnes pracovníci v salesiánských střediscích, klubech pro mládež a církevních domech mládeže vychovávají dle preventivního systému a jakým způsobem tuto výchovu vnímají.

3.2 Represivní a preventivní výchova

V době Dona Boska byly známé dva výchovné přístupy při výchově dětí a mládeže – preventivní a represivní.

Represivní přístup je založený na vojenské disciplíně a přísné kázni. V represivním přístupu se „podřazení“ obeznámí se zákony a pravidly a „nadřazení“ vykonávají dozor nad naplňováním řádu a trestají viníky, pokud je zákon přestoupen a pravidla porušena. Aby byla autorita „nadřazeného“ ještě více podpořena a nabyla účinnosti, má se setkávat s „podřazenými“ minimálně a pokud je kontakt nutný, má to být pouze při napominání nebo trestání.

Preventivní přístup má vzor v milující rodině. Pravidla jsou nejprve vysvětlena a poté je kladen důraz na jejich dodržování. Děje se tak za pomoci a dohledu vychovatele, který se svými svěřenci hovoří, napomíná je laskavě, vylučuje všechny násilné tresty. Zastánci preventivního přístupu si dávají za cíl navázat s mladými takový vztah, aby oni sami nechtěli pravidla porušovat.

3.3 Cíl preventivního systému

Hlavním cílem salesiánské výchovy, dle preventivního systému je výchova dětí a mládeže, rozvoj osobnosti a mravních hodnot dítěte. Snaha zamezit vznik nežádoucích jevů ohrožujících děti a mládež. Veškerá snaha o naplňování tohoto cíle se nese v duchu křesťanských hodnot, tak jak je vymezil zakladatel Don Bosko. On sám formuloval základní cíl své výchovné činnosti: „*Chci vychovat dobré křesťany a poctivé občany.*“ (Sklenář a kol., 2012, s. 16)

Don Bosko chtěl vychovávat katolické křesťany s živým a nepřetržitým vztahem k Bohu, věrné církvi a papeži a současně občany začleněné do soudobé společnosti

a angažované svým specifickým přínosem k jejímu materiálnímu a duchovnímu pokroku. To vše prostřednictvím práce, kterou chlapci vykonávali a zároveň neoddělitelně od čestnosti a vzorného života. (Dřímál, 2013)

3.4 Pilíře preventivního systému – rozumnost, náboženství (víra), laskavost

Pro salesiánskou výchovu jsou rozum, víra (náboženství) a laskavost velmi důležitými prvky, protože vychází z výchovných postojů Dona Boska a jsou fundamentálními prvky preventivního systému.

Zdeněk Jančařík o preventivním systému Dona Boska říká: „*Preventivní systém, je tajemství jeho výchovných úspěchů, je založen na důvěře v rozumnost výchovných metod, na úctě k náboženství a na laskavosti, která otvírá srdce dětí i mladých lidí.*“ (Jančařík in Ferrero, 2007, str. 7)

Jádrem salesiánské výchovy je láska, která se dává zakusit. Nejde o policejní dozor, ale o přátelský vztah, který probouzí to nejlepší, co se v každém z dětí a mladých nachází. Don Bosko a jeho následovníci vychovávali mladé svým specifickým způsobem, který označujeme jako preventivní systém. Svoji výchovnou metodu staví na třech pilířích: rozumnosti, náboženství (víře), laskavosti.

Don Bosko byl přesvědčen, že srdcem domu je svatostánek, a hřiště jsou jeho plícemi. Vyžadoval, aby jeho vychovatelé byli inspirátory dobré pohody, duší všech zábav a her, aby se všech aktivit účastnili spolu s vychovávanými a jak již bylo řečeno, označoval to pojmem „asistence“.

Rozumnost

Přestože Don Bosko při výchově upřednostňoval laskavý a přátelský přístup, uvědomoval si, že vše musí být kontrolováno rozumem. „*Svým rozumem můžeme promyslet, jak budeme působit na mladého člověka.*“ (Vracovský, Jakubcová, 2013, s. 10)

Počátečním a základním významem rozumnosti je dialog mezi vychovatelem a vychovávaným, otevřená výměna názorů, často živá, avšak navzájem se respektující. Don Bosko odmítá pojetí, že vychovatel má vždy pravdu, doporučuje společné hledání nejlepšího řešení. (Dřímál, 2013) Rozumnost výchovy nespočívá pouze v tom, že

vychovatel dává správné pokyny a směrnice. Důležitější je, že existují základní pravidla, kterým mladý člověk rozumí, přijímá je a považuje je za potřebné. Nastavená a známá pravidla poskytují jedinci jistotu prostoru, ve kterém se může svobodně a bezpečně pohybovat. Ideální stav je, kdy jedinec pochopí a přijme, že je pro něho dobré to, k čemu ho vychovatel směřuje, co mu výchovou nabízí.

Rozumnost vyjadřuje skutečnost, že výchova je systematicky smyšlený proces, který sleduje potřeby mladých lidí. Úkolem vychovatele je objevit, jaké má vychovávaný přednosti a dary, na co lze navázat, co může rozvíjet. Poté již stačí vytvořit podmínky, aby to dobré v člověku mohlo růst. Úkolem vychovatele také je, probouzet vědomí osobní svobody a zároveň zodpovědnosti.

Náboženství (víra)

V prvku, který je nazván náboženství (víra), jde o to, vytvořit mladým lidem, kteří se již setkali s Kristem, takové nabídky, které jejich víru rozvíjejí a prohlubují, a těm, kteří ho dosud nepoznali, tuto možnost nabídnou. Také je to možnost poznání životních hodnot, ztišení, prostoru pro nahlédnutí do svého nitra. (Vracovský, Jakubcová, 2013)

Cílem Dona Boska bylo, aby časté svaté přijímání a svátost smíření bylo hlavním pilířem náboženské výchovy. Don Bosko byl přesvědčen, že bez náboženství neexistuje ani trvalé štěstí ani opravdová mravnost. Není tedy divu, že důsledně vytvářel prostředí, v němž setkávání se s Bohem bylo nejen možné, ale také snadné. Ačkoliv Don Bosko vychovával chlapce v náboženství a hojně je v tomto ohledu podporoval, zároveň dbal na svobodu při přijímání svátostí. Prohlásil „*Nikdy nenuťte mladé k přijímání svátostí, ale zato je často povzbuzujte a umožněte, aby je mohli přijímat kdykoliv a snadno.*“ (Dřímál, 2013, s. 27)

Přestože je víra i dnes důležitou součástí preventivního systému, salesiáni dnešní doby však respektují svobodu každého jedince a střediska navštěvují i mladí, kteří nejsou křesťané. Vychází se z předpokladu, že víra neznamena pouze účast na mši, společné modlitbě, ale také hledání smyslu života, výchova k odpuštění a práci pro druhé, výchova citlivosti svědomí. Uvědomují si, že se jedná o témata a cíle, k nimž je třeba dospívat postupně a bez nucení. (Bosco – Nanni, 2006)

Laskavost

V době Dona Boska, kdy byla výchova chápána pouze jako přísný neosobní přístup vůči chovancům, znamenal prvek lásky a laskavosti něco zcela nového a neobvyklého.

Význam a praktické užití slova laskavost znamená při výchově mladého jedince to, že je důležitý vztah mezi vychovatelem a mladým člověkem. Má-li být působení vychovatele účinné, je nutné, aby mladý člověk cítil lásku vychovatele, že mu na něm záleží, že všechny projevy výchovy jsou k dobru vychovávaného. Je k tomu však potřeba častý kontakt mladého člověka s vychovatelem, skrze který je možné vytvořit společný vztah. Vyjádřeno Boskovými slovy: „*Nestačí, abyste mladé milovali, oni musí cítit, že je máte rádi.*“ (Kaplánek, 2012, s. 31) Don Bosko svým vychovatelům radí, že je důležité, aby k nim mládež měla důvěru a aby se svých vychovatelů nebáli. Dále dodává: „*Tím, že budete mít rádi to, co mají rádi oni, jim umožníte, aby se naučili mít rádi i to, co mají od přirozenosti rádi málo...Mějte rádi, co se líbí hochům, a oni budou mít rádi, co se líbí vám.*“ (Dřímál, 2013, s. 31)

Dle italského autora Francesca Motta se laskavost dělí na tři dimenze. Laskavost, která je založena na předpokladu, že Bůh má s každým člověkem svůj plán a pomáhá mu uvědomovat si ho a naplňovat ho. Dále laskavost, jako reálná láska. Jedná se o správnou dávku citlivosti, srdečnosti a trpělivosti, která je nekompromisní vůči zlu. Třetí dimenze je laskavost jako intenzivní pedagogická láska. Výchovný potenciál lásky se projevuje právě díky vztahu vychovatele a vychovávaného, díky poutu přátelství si vychovávaný osvojuje hodnoty, které vychovatel ve svém životě zachovává. (Motto, 2005)

Laskavost není synonymem pro pocity, je rozhodnutím vůle. Být laskavý v sobě nese volbu chtít dobro pro druhého člověka, vyjít mu vstříc nakolik je to možné, přistupovat k němu pozitivně. (Sklenář a kol., 2012)

Zároveň však láska neumožňuje svévoli. Výchovné prostředí se nestane rodinou, jestliže se dobrota promění v slabost, změkčilost a jestliže se vytratí prestiž bratrské a otcovské autority. Žije-li mladý člověk v domnění, že si může všechno dovolit, je jako kdyby žil bez opory. Don Bosko zdůrazňuje způsob života podle řádu, přičemž je třeba tento řád přijímat a respektovat ho jako rozumný a nezbytný pro život společenství. (Dřímál, 2013)

3.5 Způsob užívání trestů v preventivním systému

Ačkoliv doba, v níž Don Bosko žil, zastávala tělesné tresty, pro něho bylo vždy důležité, aby vychovatelé své chovance nebili ani žádným jiným způsobem neponižovali, a také nezastrašovali hrozbami. Uvědomoval si však, že je nutné využít

prostředků, které mají funkci nápravy či zlepšování. Tímto nápravným prostředkem chápal napomenutí. Napomenutí, které je diskrétní a ohleduplné. Upozorňoval na riziko v souvislosti s napomínáním a káráním hned po přestupku, protože vychovatel i vychovávaný je rozzlobený a je možné si napomínání vyložit špatně. Nutné je napomínat v klidu, až když přejde prvotní rozhořčení, aby se viník mohl nad svou chybou zamyslet a zapamatovat si ponaučení. Jediné trestání, které užíval, bylo vynechání obvyklých projevů přízně. *„Zkušenost učí, že na mnohého působí více neúčastný pohled než facka.“* (Dřimal, 2013, s. 33)

Don Bosko si uvědomoval, že kde nic nezmůže rozum, náboženské pohnutky, laskavost, tam nespraví nic ani tresty. Nikdy nestrpěl ve výchovném společenství šířitele nemravnosti, zloděje a soustavně neposlušné rebelanty. Do svých domovů přijímal hochy zanedbané a narušené nejrůznějším způsobem, ale musela tu být dobrá vůle a změna k polepšení. Pokud docházelo k opakování porušování pravidel, nezbývalo nic jiného, než výchovný vztah ukončit. (Dřimal, 2013)

4 Činnost salesiánů v České republice

Historii salesiánského díla jsem již popsala, preventivní systém, na kterém je salesiánská výchova vystavěna jsem také přiblížila a nyní bych se ráda věnovala konkrétní činnosti salesiánů, ve které se preventivní systém uvádí do praxe a bude možné zde provést výzkumnou část bakalářské práce.

Činnost salesiánů v České republice je velice rozsáhlá a není možné všechny činnosti podrobně přiblížit. Proto se o některých pouze v krátkosti zmíním, ačkoliv jejich náplň a cíl je mnohem širší. Blíže se budu věnovat popisu salesiánského střediska a klubu pro mládež.

Dobrovolníci

Dobrovolnictví je zde zamýšleno jako dobrovolná služba v salesiánském zařízení v České republice nebo v zahraničí (Bulharsko, Mexiko, Kongo a další) trvající po dobu několika týdnů až jednoho roku. Tento projekt se nazývá CAGLIERO. S dobrovolnictvím je spojena Adopce na blízko, která se věnuje podpoře dobrovolníků. (Salesiáni Dona Boska, 2014)

Prázdninové akce – chaloupky

Chaloupky mají dlouholetou tradici, již z komunistických dob, kdy byly utajovanou akcí. Pojem chaloupky označuje křesťanské prázdninové akce (tábory) pořádané v salesiánském duchu (táborové hry, duchovní program atp.). (Salesiáni Dona Boska, 2014)

Misie

Misie je dalším velmi rozsáhlým pilířem salesiánského díla. Salesiánská asociace Dona Boska, o.s. (SADBA) vznikla v roce 2005 s cílem pomáhat znevýhodněným dětem a mládeži ve světě. Salesiánské misie jsou rozšířené do mnoha zemí, například: Brazílie, Peru, Indie, Korea, Austrálie a další. Nejvíce se misijní činnost rozvíjí v Bulharsku, důvodem je rok 1993, kdy český salesiánský otec Benno Beneš dostal od hlavního představeného Dona Egidia Vigana úkol, začít pracovat v Bulharsku. Vzniklo zde Středisko volnočasových aktivit pro děti a mládež. (Salesiáni Dona Boska, 2014)

Činnost střediska je velmi podobná činnosti středisek v České republice, které se budu věnovat později, proto ji nyní nebudu více rozepisovat.

Média

Salesiánskou snahou je, být v mediální oblasti aktivní a dle daných možností napomáhat k rozšiřování křesťanských hodnot díky mediálnímu prostoru. Jak již bylo zmíněno, salesiáni jsou zřizovateli nakladatelství Portál, pracují v Televizi Noe a v Radiu Proglas. (Salesiáni Dona Boska, 2014)

Školství

Salesiáni jsou zřizovateli JABOKu – Vyšší odborné školy sociálně pedagogické a teologické. Také působí na dalších školách, například Teologické fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích a na Cyrilometodějské teologické fakultě univerzity Palackého v Olomouci. (Salesiáni Dona Boska, 2014)

Divadlo

Divadlo je součástí Salesiánského střediska mládeže v Praze Kobylisích a slouží k realizaci představení neziskových organizací, které chtějí v divadelních prostorách prezentovat svoji činnost. (Salesiáni Dona Boska, 2014)

Mezi další salesiánské činnosti patří jednorázové akce, jako například duchovní obnovy, sportovní utkání, kulturní představení – divadlo, koncerty, benefiční akce a mnohé další, které pořádají v salesiánských střediscích a klubech mládeže. Tyto aktivity se mohou lišit v rámci individuální náplně činností jednotlivých středisek.

4.1 Salesiánská střediska a kluby mládeže v České republice

Střediska a kluby mládeže představují jeden z dalších pilířů činností salesiánského díla v České republice. V bakalářské práci se zabývám otázkou, jak pracovníci v salesiánských zařízeních vnímají a v praxi využívají fundamentální prvky a zásady při výchově a vzdělávání, dle preventivního systému, proto nyní blíže představím salesiánská střediska a kluby mládeže v České republice a jimi provozující činnosti.

Salesiánská střediska a kluby mládeže patří, jak nazývá Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy, mezi „střediska volného času“.

Střediska volného času jsou školská zařízení, jejichž posláním je motivovat, podporovat a vést děti, žáky, studenty, mládež, ale i dospělé k rozvoji osobnosti, k získávání a rozvoji klíčových a odborných kompetencí, zejména smysluplnému

využívání volného času, a to širokou nabídkou činností v bezpečném prostředí, s profesionálním týmem pedagogů. Činnost středisek volného času se uskutečňuje ve více oblastech zájmového vzdělávání nebo se zaměřuje na konkrétní oblast zájmového vzdělávání. (Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy, 2014)

Dle § 4 Vyhláška zákona č. 74/2005 střediska poskytují metodickou, odbornou, popřípadě materiální pomoc účastníkům zájmového vzdělávání. (Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy, 2005)

Salesiánská střediska a kluby jsou typem středisek a klubů, které uskutečňují činnost ve více oblastech zájmového vzdělávání a zpravidla vykonávají svou činnost po celý školní rok, a to i ve dnech, kdy neprobíhá školní vyučování. (Vyhláška 74/2005 In. Sbírka zákonů, 2005)

Činnost střediska je určena pro děti, žáky, studenty, pedagogické pracovníky, popřípadě další osoby, a to bez ohledu na místo jejich trvalého pobytu nebo jiné podmínky. Účastníci činnosti klubu – činnost klubu je určena přednostně pro žáky ve věku druhého stupně základní školy. (Vyhláška 74/2005 In. Sbírka zákonů, 2005)

Jak již bylo zmíněno, činnost středisek se uskutečňuje v oblastech zájmového vzdělávání. Zájmové vzdělávání je definováno v § 111, Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), jako vzdělávání poskytující účastníkům naplnění volného času zájmovou činností se zaměřením na různé oblasti. (Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy, 2004)

Salesiánských středisek a klubů pro mládež máme v České republice několik. Vyskytují se například ve městech: Brno (Líšeň), Brno (Žabovřesky), České Budějovice, Ostrava, Plzeň, Zlín, Praha (Kobylisy), Fryšták, Pardubice.

Zřizovatelem salesiánských středisek a klubů mládeže je Salesiánská provincie Praha, statutární zástupce každého střediska či klubu je ředitel, který je jmenovaný provinciálem. (Provinciální kapitula, 2010)

4.1.1 Cíle salesiánské výchovy v salesiánských střediscích a klubech mládeže

Hlavní cíl činnosti salesiánských středisek je totožný s cílem výchovy dle preventivního systému, o kterém jsem se zmiňovala již výše. Znamená to tedy, že cílem je výchova dětí a mládeže, rozvoj osobnosti a mravních hodnot dítěte,

poskytnutí rodinného prostředí pro trávení volného času a zaměření se na prevenci kriminality a závislostí.

4.1.2 Základní charakteristika činností salesiánského střediska a klubu mládeže

Salesiánská střediska a kluby mládeže provozují následující odvětví činnosti:

- 1) **Oratoř** – pravidelný prostor pro sportovní a zábavnou činnost pro děti
- 2) **Zájmové kroužky** – mimoškolní skupiny zaměřené na zájmovou výuku v oblasti hudby, jazyků, ručních prací nebo sportu
- 3) **Kluby** – forma práce, která chce poskytnout mládeži prostor k vzájemnému setkávání a zábavě
- 4) **Katechetické, formační a spirituálně zaměřené skupiny** – skupina, která má vědomé náboženské zaměření
- 5) **Jednorázové akce** – divadelní představení, koncerty, diskotéky, sportovní a jiné soutěže atp. Jsou otevřené i pro širší veřejnost. Cílem je prezentovat salesiánské dílo a oslovení dalších mladých lidí s nabídkou salesiánských aktivit.
- 6) **Víkendové a prázdninové akce** – možnost zážitku společenství
(Salesiáni Dona Boska, 2014)

„Především prostřednictvím pestré nabídky volnočasových aktivit chceme vychovávat mladého člověka v ovzduší osobního přístupu a přátelského prostředí a v duchu evangelních hodnot k ušlechtilému lidství a životu z víry.“ (Salesiáni Dona Boska, 2014)

5 Metodická část

5.1 Hlavní cíl výzkumu a transformace do zkoumatelné podoby

Hlavním cílem výzkumného šetření je zjistit, jak pracovníci v salesiánských zařízeních vnímají a v praxi využívají fundamentální prvky a zásady při výchově a vzdělávání, dle preventivního systému. K dosažení cíle výzkumu jsem hlavní cíl formulovala do výzkumných otázek a dále jsem je specifikovala pomocí tazatelských otázek.

Tabulka 1: Transformační tabulka

Hlavní cíl	Výzkumné otázky	Indikátory	Tazatelské otázky
Zjistit, jak pracovníci v salesiánských zařízeních vnímají a v praxi využívají fundamentální prvky a zásady při výchově a vzdělávání, dle preventivního systému.	VO 1: Jaká je znalost pracovníků ohledně pojmu preventivní systém?	Znalost pojmu preventivní systém	TO 1: Co (v salesiánské pedagogice) znamená pojem preventivní systém?
	VO 2: Jak pracovníci vnímají tři základní pilíře preventivního systému?	Vnímání pilířů	TO 2: Jak vy osobně vnímáte tři základní pilíře preventivního systému – rozumnost, náboženství (víru) a laskavost?
	VO 3: Jak se pracovníci ztotožňují s prvotním cílem preventivního systému: „ <i>Chci vychovat dobré křesťany a poctivé občany.</i> “?	Ztotožnění s prvotním cílem	TO 3: Jakým způsobem se ztotožňujete s prvotním cílem preventivního systému, tak jak jej stanovil Don Bosco: „ <i>Chci vychovat dobré</i> “

			<p><i>křesťany a poctivé občany. “?</i></p> <p>TO 4: Jakým způsobem se ztotožnění projevuje v praxi?</p>
	<p>VO 4: Jak jsou využívány pilíře preventivního systému v praxi?</p>		<p>TO 5: Jak se konkrétně projevuje používání pilíře rozumnosti?</p> <p>TO 6: Jak se konkrétně projevuje používání pilíře náboženství (víra)?</p> <p>TO 7: Jak využíváte pilíř náboženství (víra) pro nevěřící mládež?</p> <p>TO 8: Jak se konkrétně projevuje používání pilíře laskavosti?</p>
	<p>VO 5: Jak pracovníci hodnotí preventivní systém?</p>	<p>Hodnocení preventivního systému</p>	<p>TO 9: Jak hodnotíte preventivní systém?</p> <p>TO 10: V čem je, podle Vás, výchova dle preventivního systému prospěšná a v čem nikoliv? Uveďte příklad.</p>
	<p>VO 6: Jaké se</p>	<p>Užívání sankcí</p>	<p>TO 11: Jaké</p>

	užívají sankce (při nedodržení pravidel)?		užíváte tresty, pokud dojde k nedodržení stanovených pravidel?
--	---	--	--

5.2 Výzkumná strategie (metoda výzkumu, výzkumný nástroj)

Ve své bakalářské práci jsem jako nejvhodnější výzkumnou metodu zvolila kvalitativní formu výzkumu. Kvalitativní výzkum byl zprvu chápán jako doplněk či protipól kvantitativnímu výzkumu, který je založen především na získávání číselných dat a tvoření statistik. V případě kvalitativního výzkumu se jedná o proces hledání porozumění a zkoumání daného sociálního nebo lidského problému. (Hendl, 2005)

Kvalitativní výzkum využívá několik metod získávání dat, například pozorování, analýza dokumentů, kvalitativní experiment, kvalitativní rozhovor neboli interview, atd.

Důvodem výběru kvalitativní metody získávání dat pomocí polostrukturovaného rozhovoru bylo vědomí, že ve své bakalářské práci, mimo jiné, zjišťuji vnímání a názory pracovníků v salesiánských zařízeních, a proto jsem rozhodla, že tato metoda bude nejefektivnější a bude mít největší přínos.

Jako výzkumný nástroj tedy využiji polostrukturovaného interview, to znamená, volně řízený rozhovor. V této metodice získávání dat je nejprve důležité stanovit okruh otázek, kterými se dotazujeme. Obvykle je možné zaměřovat pořadí, a dle potřeby a možností toto pořadí upravujeme. Některé pasáže jsou ponechány více na tazateli, jiné části mohou mít plně strukturovanou formu a po tazateli je vyžadováno striktní dodržení pořadí a znění otázek. Základem je jádro interview, to znamená minimum otázek, které má tazatel povinnost položit. Velkou výhodou je, že na toto základní jádro se nabaluje množství různých doplňujících témat a otázek, které se tazateli mohou zdát smysluplné či vhodně rozšiřující původní zadání. Nevýhodou se může stát odbíhání od stěžejní linie tématu a získávání dat, která nejsou relevantní cílům výzkumu a výzkumným otázkám. (Miofský, 2006)

5.3 Výzkumný soubor

Výzkum byl proveden v salesiánských střediscích a klubech mládeže v Brně, v Praze a v Církevním domu mládeže v Hradci Králové. Jednotlivá střediska byla vybrána především proto, že se jednalo o největší střediska v České republice.

Oslovila jsem celkem 11 odborníků na danou problematiku, konkrétně se jednalo o pedagogy, sociální pedagogy, spirituála, řeholní sestry FMA⁶, ředitele, animátora (dobrovolníka), kteří se dlouhodobě věnují práci s dětmi a mládeží v salesiánských zařízeních. Hlavním kritériem výběru byla jejich přímá práce s klienty, dostupnost a ochota vést se mnou rozhovor. Dalším kritériem bylo, aby bylo zastoupené oboje pohlaví a také, aby u informantů byla věková rozmanitost. V každém životním období je přístup ke klientům ovlivněn životními zkušenostmi, a proto je věková rozmanitost přínosná. Dále jsem vybírala dle délky praxe, protože si myslím, že je potřeba zkoumat vnímání již letitého pracovníka se zkušenostmi a větším nadhledem a zároveň člověka s krátkou praxí, u kterého se předpokládá vysoká motivace pro práci s dětmi a mládeží.

Tabulka 2: Charakteristika výzkumného souboru

	Pohlaví	Věk	Profese	Délka pracovního působení (u salesiánů)
Informantka 1 (I1)	Žena	25 let	Pedagog	9 let
Informant 2 (I2)	Muž	22 let	Animátor (dobrovolník)	3,5 let
Informantka 3 (I3)	Žena	45 let	Pedagog a koordinátorka animátorů (sestra FMA)	7 let
Informantka 4 (I4)	Žena	47 let	Pedagog (sestra FMA)	17 let
Informant 5 (I5)	Muž	25 let	Pedagog	5 let
Informant 6 (I6)	Muž	35 let	Spirituál	3 roky

⁶ FMA znamená Figlie di Maria Ausiliatrice = Dcery Panny Marie Pomocnice = salesiánka

Informant 7 (I7)	Muž	32 let	Sociální pedagog	13 let
Informantka 8 (I8)	Žena	47 let	Pedagog	6 let
Informantka 9 (I9)	Žena	24 let	Sociální pedagog	0,5 roku (předtím 2 roky dobrovolnice)
Informant 10 (I10)	Muž	34 let	Ředitel	celkově 10 let (na tomto místě 1, 5 roku)
Informantka 11 (I11)	Žena	32 let	Pedagog	4 roky

5.4 Průběh výzkumu (sběr dat)

Výzkumné šetření, ze kterého vychází tato práce, jsem prováděla od počátku února 2015 do konce února 2015.

5.4.1 Kontaktování

Nejprve bylo nutné kontaktovat salesiánská střediska a kluby pro mládež a církevní dům mládeže, ve kterých jsem se rozhodla provádět svůj výzkum. Na internetových stránkách <http://www.sdb.cz/> jsem našla webové stránky na jednotlivá střediska, na kterých jsem postupně získávala kontakty na ředitele, se kterými bylo potřeba navázat komunikaci pomocí e-mailu. První e-mail byl zaměřen na to, zda je možné v jejich středisku a církevním domu provést výzkum bakalářské práce, zda jsou sociální pracovníci, pedagogové, sociální pedagogové, kněží a další ochotni poskytnout rozhovor. Již v prvním e-mailu jsem se zmínila, že rozhovor je nutné zaznamenat na záznamový arch a na záznamový přístroj, diktafon a také, že rozhovor je anonymní.

Po několika dnech mi přišli odpovědi s pozváním a určením konkrétních termínů setkání, ve dvou případech (z pěti oslovených) byl výzkum odmítnut, kvůli časovému nedostatku pracovníků.

5.4.2 Rozhovor

S informanty jsem se setkala v salesiánských střediscích a klubech pro mládež a v církevním domu mládeže. Jednotlivé rozhovory byly prováděny ve společenské místnosti.

Interview jsem vždy začínala představením výzkumného tématu bakalářské práce a přiblížením hlavního cíle práce. Informanti byli již v e-mailu seznámeni, že interview bude nahráváno, proto jsem jim to v úvodu setkání připomněla. Rozhovory byly zaznamenány pomocí diktafonu. K hlasovému nahrávání jsem od každého informanta přijala souhlas. Jedna informantka si nepřála, aby byl rozhovor zaznamenáván na diktafon, proto jsem si rozhovor zapisovala na záznamový arch.

Poté jsem informantům nabídla arch s připravenými tazatelskými otázkami, které jsou uvedeny v tabulce č. 1, aby se mohli v rozhovoru lépe orientovat. Dále jsem jim připomenula, že celý rozhovor je anonymní. Po skončení úvodní řeči jsem se jich zeptala, zda mají nějaké dotazy a dala jsem prostor se tázat.

Jednotlivé rozhovory trvaly přibližně 15 minut a po celou dobu byly zaznamenávány na nahrávací zařízení a do záznamového archu.

5.5 Analýza získaných dat

Kvalitativní data získaná při výzkumu jsem zaznamenávala pomocí techniky nazývané „záznamový arch“, která je založena na metodě tužka-papír. Na záznamovém archu jsem měla připravené tazatelské otázky. Záznamový arch jsem informantům poskytla, pro možnost nahlédnutí.

Dále jsem využívala techniky „audiozáznam“. Zvukový záznam má výhodu, že zachycuje veškeré kvality mluveného slova, tedy sílu hlasu, délku pomlky, různé doprovodné zvuky či řečové vady atd. Po technické stránce je potřeba, aby zařízení co nejméně narušovalo výzkumný kontakt s účastníkem.

Nejprve je nutné převést data netextové povahy do povahy textové, a proto jsem vytvořila transkripci zvukového záznamu. Bylo tak zachováno plné znění jednotlivých výpovědí včetně nespisovných výrazů. Postupu získávání dat pomocí záznamového archu a audiozáznamu se říká fixace kvalitativních dat. (Miovský, 2006)

Analýzu dat jsem provedla pomocí tzv. kódování dat. Kódování je proces, v němž data převádíme do datových segmentů (jednotek), s nimiž je možné dále pracovat. Těmto segmentům přiřazujeme názvy. (Miovský, 2006)

Dalším krokem zpracování bylo hledání podobných kategorií a vztahů mezi nimi pomocí metody vytváření trsů. Tato metoda slouží k tomu, abychom seskupili určité výroky do skupin. Tyto skupiny vznikají na základě vzájemné podobnosti mezi identifikovatelnými jednotkami. (Miovský, 2006)

Prostřednictvím těchto kategorií jsem se snažila nalézt odpověď na jednotlivé dílčí cíle a následně jsem přistoupila ke shrnutí.

5.6 Reflexe etických rizik výzkumu a zvolené výzkumné strategie z hlediska validity výzkumu

Po reflektování etických rizik výzkumu a výzkumné strategie mne napadlo, že riziková situace mohla vzniknout vůči potřebě zaznamenávat rozhovory na diktafon. Vzhledem k tomu, že o tom byli informanti předem informováni, mohli si rozmyslet, zda jim to činí problém či nikoliv a dle toho se rozhodnout pro poskytnutí nebo neposkytnutí rozhovoru. Jedna z informantek si nepřála, aby byl rozhovor zaznamenáván, proto jsem její přání splnila a rozhovor si zaznamenávala pouze na záznamový arch.

Dalším etickým rizikem mohlo být tzv. emoční nebezpečí, jak se o něm zmiňuje Jan Hendl. Vysvětluje, že při kvalitativním rozhovoru se informant musí mnohdy vyjádřit k emočně citlivé záležitosti. Upozorňuje na to, že je potřeba, aby měl informant dostatek času a klidu pro vyjádření svých pocitů. Negativním projevem je, že takové interview se často podobná terapeutickému rozhovoru a skrývá nebezpečí, že se informant otevře příliš a nastane dilema, zda pokračovat nebo rozhovor přerušit. Výzkumník zde není v roli terapeuta, není na to připraven a tento fakt skýtá etické riziko. (Hendl, 2005)

6 Popis a interpretace dosažených výsledků

Cílem práce je zjistit, jak pracovníci v salesiánských zařízeních vnímají a v praxi využívají fundamentální prvky a zásady při výchově a vzdělávání, dle preventivního systému. Tento cíl jsem zkoumala pomocí šesti výzkumných otázek, které jsem transformovala do jedenácti otázek tazatelských. Výzkum jsem realizovala prostřednictvím rozhovoru s pracovníky salesiánských středisek a klubů pro mládež a církevního domu mládeže.

Nyní vyhodnotím výsledky odpovědí daných rozhovorů pomocí metod, o kterých jsem se zmiňovala v kapitole „analýza získaných dat“.

6.1 VO1 – Jaká je znalost pracovníků ohledně pojmu preventivní systém?

Cílem výzkumné otázky, je zjistit, jaká je znalost pracovníků ohledně pojmu preventivní systém. Zda pracovníci v salesiánských střediscích, klubech pro mládež a církevních domech mládeže skutečně znají pedagogický styl Dona Boska a co pro ně znamená pojem preventivní systém.

6.1.1 TO 1: Co (v salesiánské pedagogice) znamená pojem preventivní systém?

V odpovědích informantů se celkem šestkrát opakovalo, že preventivní systém pro ně znamená „styl výchovy“. Styl neboli systém výchovy vytvořený Donem Boskem, který je založen na osobních vztazích, a na který se pracovníci snaží navázat. Sedmkrát padlo slovo „předcházet“. Dle názorů pracovníků je hlavní úlohou tohoto výchovného stylu předcházet negativním společenským jevům, které ohrožují děti a mládež. Dále pro ně předcházení znamená to, že díky tomu mohou děti vést k rozlišování dobra a zla, podchycují špatné chování již v zárodku a předchází tomu, aby děti padly na samé dno. Příklad: *„Systém výchovy Dona Boska založený na osobním vztahu a předcházení negativních jevů.“* (I7)

Třikrát bylo zmíněno, že preventivní systém se týká tří pilířů – rozumnosti, náboženství a laskavosti. Příklad: *„Znamená to předcházení nežádoucím způsobům jednání klientů. Jedná se o rozumnost, náboženství neboli víru a laskavost.“* (I2)

Tři informanti uvedli, že k preventivnímu systému patří pojem „asistence“. Příklad: *„...Vychovatel vysvětlí dětem pravidla a preventivně je s dětmi. Dělá takzvanou asistenci, aby děti mohly tyto pravidla dodržet. Pomáhá jim, vede je, vysvětluje, ale i hraje si s nimi.“* (I4) Již v teoretické části své bakalářské práce jsem se o pojmu asistence zmiňovala. Jedná se o aktivní přítomnost vychovatele na všem, čeho se účastní jeho chovanci. Tato aktivní přítomnost dětem a mládeži pomáhá zabraňovat nedodržování či porušování pravidel. Jedna informantka asistenci označila tímto způsobem: *„...je aktivní, přátelská, citlivá přítomnost mezi mladými.“* (I11)

Jedna informantka, oproti ostatním přiznala, že preventivní systém klade nároky především na pedagoga v tom, že jeho nasazení musí být větší. (I8)

Shrnutí:

Díky těmto odpovědím jsem vyzkoumala, že pracovníci salesiánských středisek a církevního domu mládeže pojem preventivní systém znají. Znamená to pro ně výchovný styl založený Donem Boskem, který si zakládá na prevenci. Prevencí informanti myslí předcházení negativním jevům, které ohrožují děti a mládež a toto předcházení se děje především za pomoci asistence, což je aktivní účast na tom, čeho se klienti účastní.

6.2 VO2 – Jak pracovníci vnímají tři základní pilíře preventivního systému?

Cílem výzkumné otázky je zjistit, jak pracovníci vnímají tři základní pilíře preventivního systému – rozumnost, náboženství (víru) a laskavost. Jaký k těmto fundamentálním pilířům zauímají osobní postoje.

6.2.1 TO 2: Jak vy osobně vnímáte tři základní pilíře preventivního systému – rozumnost, náboženství (víru) a laskavost?

Sedm z jedenácti informantů uvedlo, že tři základní pilíře preventivního systému vnímají pozitivně, jako něco, co jim pomáhá, co je pro ně důležité. Jedna z informantek dokonce uvedla, že je to pro ni dar, který dostala a se kterým má pozitivní zkušenost.

První informantka řekla: „*Vnímám to jako něco, na čem se dá velmi dobře stavět, a co až jednou budu moct na sto procent nabídnout svému okolí, tak pak si asi budu moct říct, že jsem správný pedagog a taky člověk.*“ (I1)

Někteří z nich se již u této otázky rozprávěli a konkrétně uvedli, jakým způsobem vnímají a využívají jednotlivých pilířů. Nejčastěji se opakovalo, že pilíř rozumu chápou jako něco, co se týká „pochopení“. Jednak má vychovatel pochopit zájmy mladých a zároveň mladý má pochopit požadavky vychovatele a pravidla, která jsou stanovená. Příklad: „*Jan Bosko nechtěl, aby mladí lidé věci dělali ‚slepě‘ nebo kvůli němu, ale aby tomu, co dělají, rozuměli. Zkrátka aby věděli, proč se to po nich chce.*“ (I8) Jedná se o to, aby vychovatelé, děti i mládež své vzájemné působení reflektovali, promýšleli a rozuměli svému konání.

O pilíři náboženství (víra) se dva informanti zmínili, že to pro ně znamená transcendentní rozměr a také vztah k nadpřirozenu. Jeden informant svou odpověď přiblížil takto: „...*Pro křesťany to znamená víru v Boha, víru v Ježíše. Pro nevěřící to může znamenat asi jakýkoliv přesah, transcendentní.*“ (I10)

Devátá informantka se o pilířích rozovídala rozsáhle a konkrétně, a protože se její odpovědi opakovaly v následujících tazatelských otázkách, přiřadím její odpovědi k jednotlivým tazatelským otázkám, které se vztahují ke konkrétnímu využívání těchto pilířů. Jedná se o tazatelské otázky 5 – 8.

Laskavost pro mnohé z nich znamená ochotu pomoci druhému, dát mladým druhou šanci, mít otevřené srdce, být vlídný a milý vůči vychovávaným. Jeden z informantů naznačil propojenost všech tří pilířů: „*A laskavost, to znamená to, že ty pravidla toho rozumu a principy náboženství nejsou prosazovány nějak bezhlavě nebo tvrdě, ale s nějakou vlídností a mírností, s něčím co je dělá možná přijatelným.*“ (I10)

Shrnutí:

Vzhledem k odpovědím na druhou tazatelskou otázku jsem vyzkoumala, že informanti vnímají preventivní systém pozitivně, dokonce jako dar. Vnímají, že je to něco, co jim pomáhá a je to pro ně důležité při výchově dětí a mládeže. Uznávají, že to měl Don Bosko dobře promyšlené. U jednotlivých pilířů se rozovídali o tom, že pilíř rozumnosti chápou, jako „pochopení“. Vychovatel by měl chápat zájmy dětí a mládeže a měl by je podporovat v přemýšlení a reflektování svého jednání. Mládež by měla mít možnost pochopit stanovená pravidla a uvědomit si, že rozumnost se projevuje v každodenních činnostech. Laskavost vnímají jako otevřenost srdce, ochotu, vlídnost a mírnost.

6.3 VO3 – Jak se pracovníci ztotožňují s prvotním cílem preventivního systému: „*Chci vychovat dobré křesťany a poctivé občany*“?

Cílem výzkumné otázky je zjistit, jakým způsobem se pracovníci ztotožňují s prvotním cílem preventivního systému: „*Chci vychovat dobré křesťany a poctivé občany.*“ A také, jakým způsobem se toto ztotožnění projevuje v praxi.

6.3.1 TO 3: Jakým způsobem se ztotožňujete s prvotním cílem preventivního systému, tak jak jej stanovil Don Bosko: „Chci vychovat dobré křesťany a poctivé občany.“?

Devět informantů z jedenácti se s tímto výrokem ztotožňuje. Pět z nich naprosto souhlasí s Donem Boskem. Čtyři informanti z těchto devíti se s tímto výrokem ztotožňují, uznávají však, že to má své „ale“ a tím je pro ně nutnost „zdnešnění“ (I6) tohoto výroku. Přiznávají, že v dnešní době pod pojmem „dobrý křesťan“ chápou spíše dobrý, morální člověk, který má možnost přemýšlet nad křesťanskými hodnotami. Jak to sdělila jedna z informantek: „...vím, že z fůry těch dětí prostě křesťani nebudou a možná, že se tady poprvé v životě podívali, při nějaké akci, do kostela a v životě už ten kostel neuvidí. Ale asi bych řekla, že je pro mě určitě cílem vychovat dobré, morální lidi. ... určitě v zásadě chci je vychovat k tomu, aby měli ty křesťanské hodnoty, což neznamená nutně ‚být křesťany‘ rovná se, že budou každou neděli chodit do kostela a uvěří v Boha, ale ráda bych, aby měli nějaký morální zásady, nebo se s nima vůbec seznámili a setkali a mohli o nich přemýšlet.“ (I9)

Další informant přiznal své uvědomění toho, že ačkoliv se s tímto výrokem ztotožňuje, Don Bosko byl mnohem aktivnější v naplňování svého výroku. Podobně jako ostatní informanti si uvědomuje, že tento výrok potřebuje být převeden do dnešní doby a říká: „...evangelizace jakožto doprovázení právě k tomu růstu v duchovním životě a pojmenování si toho rozměru náboženství jako tím jménem Bůh eventuálně jménem Ježíš, tak to si myslím, by zastoupeno mělo být, s tím se ztotožňuju, nicméně myslím si, že jsme v dnešní době asi zdrženlivější v prosazování a v používání nějakých metod, který Don Bosko používal.“ (I10)

Dva informanti se přímo nevyjádřili, že se s tímto výrokem ztotožňují, ale jedna informantka uvedla, že: „...je pro mladé důležité, aby byli zakořenění ve víře ... a zároveň je pro ně důležité, aby i oni byli užiteční pro druhé, například ve společnosti.“ (I3)

Shrnutí:

Díky této tazatelské otázce jsem zjistila, že velká část informantů se s výrokem Dona Boska „Chci vychovat dobré křesťany a poctivé občany.“ ztotožňuje. Někteří z nich však zároveň upozorňují, že v dnešní době tento výrok není možné „aplikovat“ v přesném znění. Informanti upozorňují, že pojem „dobří křesťané“ pro ně v dnešní

době spíše znamená „dobří, morální lidé“ a že salesiáni dnešní doby jsou zdrženlivější v prosazování a v používání metod, které používal Don Bosko.

Jedna z informantek komentuje dotazovaný výrok tak, že je pro mladé důležité zakořenění ve víře, které vede k užitečnosti pro druhé, například ve společnosti.

6.3.2 TO 4: Jakým způsobem se ztotožnění projevuje v praxi?

Na tuto tazatelskou otázku informanti celkem pětkrát odpověděli, že se vychovávaným snaží být skrze výchovu a přirozené chování sami příkladem. Čtyřikrát uvedli, že se snaží poukazovat na hodnoty, které odkazují k výroku „dobrý křesťan a poctivý občan“. Uvádím příklad odpovědi jedné z informantek: *„Dobří křesťané a poctiví občané, znamená v praxi vychovávat k hodnotám, které ukazoval Ježíš, které jsou ve shodě s evangeliem: láska, úcta, odpuštění, přejícnost, obdarování...všechny pozitivní hodnoty. Snažím se být sama příkladem toho, co po dětech vyžadují.“* (I11)

Další informant uvádí, že se ztotožnění v praxi projevuje snahou: *„...aby ti mladí lidé měli nějakou šanci, se potkat, když bych teda mluvil o té kapitole dobrý křesťan, tak ve všech těch programech by měli mít šanci se potkat s někým, kdo sám sebe pokládá za křesťana, kdo toto prožívá a kdo to chce nějak aktivně sdílet s druhými.“* (I10) Tím pádem mají děti a mládež možnost doptávat se na hodnoty, které je zajímají. Ostatní informanti taktéž zmiňují, že se ztotožnění v praxi projevuje každodenním životem, který se naplňuje skrze výchovu, vyučování, hry, katecheze a mnoho dalších činností, při kterých mají děti a mládež možnost všimnout si chování vychovatelů, kteří se snaží osobním příkladem předávat hodnoty a také mají možnost ptát se a povídat si.

Ztotožnění s částí výroku „poctivý občan“ informanti prožívají tak, že respektují společnost a zákony státu. Jeden informant si myslí: *„...že se snažíme vychovávat poctivé lidi, tak většinou proti tomu nikdo nic nemá ... v tom se asi setkáváme s těmi ostatními zařízeními.“* (I10)

Shrnutí:

Touto tazatelskou otázkou jsem vyzkoumala, že ztotožnění s výrokiem Dona Boska: *„Chci vychovat dobré křesťany a poctivé občany.“* se v praxi nejčastěji vyskytuje tím způsobem, že se pracovníci středisek a církevního domu snaží dávat vlastní příklad o hodnotách, o kterých si myslí, že souvisí s „dobrým křesťanstvím a poctivým

občanstvím“. Poukazují na hodnoty, které byly již zmíněné, jako je například: láska, úcta, odpuštění, snaha pomoci jeden druhému a tak dále. Mladí mají možnost tyto hodnoty „okoukat“ při každodenních činnostech, případně se doptat na to, co je ohledně těchto hodnot zajímavé. V oblasti „pocitivý občan“ se ztotožnění projevuje tak, že pracovníci respektují zákony státu a také, že se tímto cílem nevyjímají od ostatních vzdělávacích a výchovných zařízení.

6.4 VO4 – Jak jsou využívány pilíře preventivního systému v praxi?

Cílem výzkumné otázky je zjistit, jak jsou využívány pilíře preventivního systému v praxi. V jednotlivých tazatelských otázkách jsem se doptávala na každý pilíř zvlášť, abych poznala praktické využití těchto pilířů v kontextu dnešní doby. Také abych vyzkoumala, jak se tyto pilíře realizují v nynějších salesiánských zařízeních. U otázky týkající se využití pilíře víra (náboženství), jsem pro přesnější popis položila otázku, která se týká využití tohoto pilíře u nevěřící mládeže.

6.4.1 TO 5: Jak se konkrétně projevuje používání pilíře rozumnosti?

Informanti uvedli různé odpovědi na tuto tazatelskou otázku. Šest informantů je toho názoru, že konkrétní používání pilíře rozumnosti se projevuje tím způsobem, že vedou s dětmi a mládeží rozhovory. Příklad názoru jedné informantky: „*Dětem a mladým se snažím věci vysvětlit, přiblížit, naučit.*“ (I4) Pomocí dialogu se pracovníci snaží vše vysvětlit. Především vysvětlit pravidla, o kterých se zmiňují další čtyři informanti. Pravidla musí být rozumná, tak aby děti a mládež měli šanci je pochopit, přijmout a dodržovat je.

Tři informanti pilíř rozumnosti pojmají jako pilíř, který se více dotýká vychovatele, který by měl vědět, proč a co dělá a měl by rozumět svým činům. Například: „*Když něco udělám, musím vědět, proč to dělám, musím tomu rozumět.*“ (I3)

Často se v odpovědích opakovaly pojmy „mladí musí rozumět, mají možnost reflektovat“. Vedle již zmíněných projevů konkrétního používání pilíře rozumnosti, informanti tento pilíř využívají podporováním dětí a mladých v přemýšlení, reflektování

svého chování, a také, že díky tomuto pilíři mají možnost naučit se přijímat za své chování zodpovědnost, tak jak to uvedla devátá informantka: „...snažit se víst je k jejich vlastní zodpovědnosti, aby o těch věcech přemýšleli. ...hodně dbáme na to ... neřešit za ně každou maličkost, ...“ (I9)

Shrnutí:

Cílem této otázky bylo, zjistit konkrétní projevy používání pilíře rozumnosti. Odpovědi informantů byly různé. Nejvíce se shodovali na tom, že projevem tohoto pilíře je, že s dětmi a mládeží vedou dialog a snaží se jim vše vysvětlit. Dále uváděli, že je nutné, aby jejich chovanci rozuměli pravidlům a díky tomu je mohli uskutečňovat. Používání pilíře rozumnosti se dle mých informantů také týká toho, že vychovatelé musí mít své chování promyšlené, je nutno evaulovat své výchovné přístupy. A v neposlední řadě se konkrétní používání týká toho, že se vychovatelé snaží děti a mládež naučit a podporovat v reflektování svého chování a přijímání zodpovědnosti za své chování.

6.4.2 TO 6: Jak se konkrétně projevuje používání pilíře náboženství (víra)?

Při konkrétním projevu používání pilíře náboženství (víra) moji čtyři informanti považovali za důležité využití „vlastního příkladu a autentičnosti ve své víře“. Dalších pět vysvětlovalo, že využívají různých akcí, které se týkají slavení svátků během liturgického roku, díky kterým mohou pilíř náboženství (víra) konkrétně projevit. Třetí informantka to přiblížila: „*Například to je adventní zamyšlení nebo modlitba před a po oratoři.*“ (I3) Osobní příklad vychovatelů, tyto akce a programy spojené se slavením svátků, v dětech a mládeži vyvolávají otázky. Proto dalším bodem, který informanti šestkrát zmínili, byl rozhovor, který vedou s dětmi a mládeží. Tyto rozhovory se týkají nejen víry, náboženství, Boha, ale také rozmlouvají nad hodnotami a morálními zásadami, které jsou s prožíváním pilíře náboženství (víra) spojené. Desátý informant toto tvrzení dosvědčil v následující tazatelské otázce (TO 7), jeho citaci uvádím již nyní: „*Ten rozměr náboženství je tady zastoupen v těch lidech ... zkušenost ukazuje na to, že oni se dříve či později stejně zeptají, pokud mezi nimi jsme, tak na to řeč přijde. Myslím si, že o to je to hodnotnější informace pro ně, ve chvíli, kdy se o ní začnou oni sami aktivně zajímat.*“ (I10)

Jedna informantka se na toto téma velmi rozpovídala již v předchozí (druhé) tazatelské otázce, proto nyní připojuji její předchozí odpověď s nynější, kde konkrétně popisuje prožívání pilíře náboženství (víra): „... *na akcích, tak tam máme hodně slůvka ... kdy vlastně se snažíme večer nějak shrnout ten den a vystihnout něco, co ten den se ty děti třeba naučili nebo naopak v čem třeba i měli nedostatek a snažit se nějak je povzbudit a ... zavést to do nějakýho morálního příběhu. ...Když je nějaká možnost, tak se jim snažíme ukázat právě ten kostel, že to není nic tajemnýho, ale že to může být i příjemný místo. Anebo když máme mši svatou, tak se snažíme, aby třeba přijel salesián, který je nějakým způsobem zvyklý na ty děti, zná je i z oratoře, aby jim to nějakým způsobem přizpůsobil, aby je třeba zapojil do toho slavení tý mše svatý.*“ (I9)

Dva informanti uvedli, že pod konkrétním používáním tohoto pilíře rozumí také modlitbu za děti: „...*aby lidé byli schopni nejenom mluvit s dětmi o Bohu, ale taky s Bohem o dětech.*“ (I10)

Shrnutí:

U šesté tazatelské otázky jsem vyzkoumala, že informanti považují za důležité využití vlastního příkladu a autentičnosti ve své víře. Autentičnost, která se projevuje v každodenním setkávání vychovatele s klienty, je propojena s různými akcemi, které středisko pořádá na oslavu církevních svátků během liturgického roku. Tímto způsobem se nejvíce projevuje používání pilíře náboženství (víra). Tato propojenost osobního příkladu vychovatelů a různých církevních akcí pobízí děti a mládež k přemýšlení a následně k různým otázkám týkajících se nejen náboženství, víry, Boha, ale také týkajících se různých křesťanských a morálních hodnot a zásad, na které jsou vychovatelé ochotni odpovídat a vést s nimi na tato témata rozhovory. Zajímavá byla odpověď deváté informantky, jejíž citaci jsem uvedla, protože se zmiňovala o konkrétním způsobu využívání tohoto pilíře, který je zvykem využívat na akcích. Jedná se o tzv. Slova, která využíval již Don Bosko, kdy je každovečerním zvykem, zopakovat a vyhodnotit celý den a v nejlepším případě toto zhodnocení zakomponovat do morálního příběhu. Tato informantka se zmínila o prožívání mše svaté, kdy se snaží klientům co nejvíce přizpůsobit a pokud je to možné, tak mše slouží kněz, kterého děti již znají z oratoře.

Pro dva informanty se konkrétní používání pilíře náboženství (víra) projevuje modlitbou za děti.

6.4.3 TO 7: Jak využíváte pilíř náboženství (víra) pro nevěřící mládež?

Sedmá tazatelská otázka navazovala na šestou tazatelskou otázku a týkala se využívání pilíře náboženství (víra) pro nevěřící mládež. Třikrát se opakovaly odpovědi, že se tento pilíř projevuje stejným způsobem u nevěřících dětí jako u věřících. Celkem pětkrát se opakovaly pojmy, které již byly zmiňovány v předchozích odpovědích, tzn.: vlastním příkladem, vedeme rozhovory. Nyní však informanti podotýkali, že oproti věřící mládeži, je nutné více vysvětlovat. Mohu to znázornit na uvedených citacích: „*Je to stejné jako u věřících, vedeme hovory, vysvětlujeme.*“ (I6) a „*Úplně stejně. Je třeba něco více vysvětlit, jít občas více na dřev.*“ (I1)

Rovněž opakovaně uváděli, že se využívání tohoto pilíře netýká pouze víry a náboženství, ale týká se rovněž otázek po smyslu života, formace svědomí, rozebírají a učí se o různých hodnotách a také upozorňovali, že nikdo nikoho do ničeho nenutí.

Osmá informantka říkala, že u nevěřící mládeže se snaží pilíř náboženství (víra) využívat tak, že s nimi chodí do přírody: „*Ve skupince ‚nekostelových‘ děček, využívám víkendy v přírodě, která už sama o sobě mluví o Kráse s velkým K.*“ (I8)

Shrnutí:

U sedmé tazatelské otázky se často opakovaly odpovědi, že se tento pilíř projevuje stejným způsobem u nevěřících dětí jako u věřících. Proto informanti své odpovědi znovu příliš nekonkretizovali. Docházelo k opakování, že se snaží tento pilíř projevovat vlastním příkladem a tím, že s dětmi a mládeží vedou rozhovory. Tentokrát však upozorňovali na to, že nevěřícím dětem vysvětlují více než dětem věřícím. Opět upozorňovali na to, že pojmem náboženství (víra) nerozumí pouze „věřím v Boha“, ale že se svými klienty vedou rozhovory o svědomí, o otázkách po smyslu a o různých hodnotách. Jedinečná byla odpověď informantky, která přiznala, že využívá víkendů v přírodě, která, dle názoru informantky, mluví o Bohu.

6.4.4 TO 8: Jak se konkrétně projevuje používání pilíře laskavosti?

Pilíř laskavosti byl již zmiňován ve druhé tazatelské otázce, kde měli pracovníci popisovat, jakým způsobem vnímají tento fundamentální prvek salesiánské výchovy.

Informanti stejně jako u druhé tazatelské otázky odpovídali, že pro ně laskavost znamená vlídnost, mít „srdce na dlani“ a stejně tak to pro tři informanty znamená, dát mladým lidem druhou šanci. V odpovědích informantů se třikrát opakuje, že pro pracovníky je důležité navodit s dětmi vztah. Tento vztah informanti chápou stejným způsobem jako Don Bosko - jde o to, aby dítě vědělo, že je milováno: „...*aby ty vztahy byli založený opravdu na přátelství, na osobním vztahu ... nejenom, aby nám šlo o jejich dobro, ale zároveň, aby i oni věděli, že nám jde o jejich dobro, aby měli šanci to nějak aktivně zakusit*“ (I10) Dle odpovědí čtyř informantů mohou aktivně zakoušet lásku díky tomu, že s nimi pracovníci jednájí jako s rovnocennými, berou je vážně a s respektem. Rovněž se čtyři informanti shodovali na tom, že je důležité vyslechnout problémy klientů a naslouchat jim. Takto to vysvětlila jedna z nich: „*Udělat první krok a jít za dítětem, znát ho jménem, respektovat jeho osobnost, naslouchat mu, být účastná toho, co má rádo (do určité míry), nabídnout přátelství... dítě musí zakusit, že je milováno.*“ (I11)

Dva informanti jsou totožného názoru, že k projevům laskavosti patří pozdrav, úsměv, pochvala. Jedna z informantek uvedla, že pro ni pilíř laskavosti znamená také humor a optimismus: „...*já bych do té laskavosti zahrnula určitě i humor i takovej optimismus, že prostě se tady nesnažíme někoho moralizovat a poučovat, jak si má teď spravit život během jednoho dne, ale vyloženě brát to tak jako vesele, ten život...*“ (I9)

Pouze jediná informantka uvedla negaci, která se týkala používání tohoto pilíře a na mou otázku, jak se konkrétně projevuje používání pilíře laskavosti, odpověděla: „*Velice obtížně, zvláště když šijí s dětmi všichni čerti.*“ (I1)

Shrnutí:

Díky odpovědím informantů jsem vyzkoumala, jak se konkrétně projevuje používání pilíře laskavosti. Nejčastěji se opakovali pojmy typu „být milí, být vlídní, mít srdce na dlani“ a podobná slova stejného významu, kterými pracovníci nejvíce vyjadřují laskavost. Všechny tyto projevy vedou k navození přátelského vztahu mezi vychovateli a klienty. Tři informanti uvedli, že přátelský vztah mezi nimi a vychovávanými patří mezi další konkrétní projev používání pilíře laskavosti. O přátelském vztahu hovořil již Don Bosko a velmi ho doporučoval. Názor který zastával Don Bosko nyní přejímají jeho následovníci, říkají, že není důležité pouze to, aby vychovávaný byl milován, ale také to, aby lásku aktivně zakoušel. Laskavost pracovníci ukazují také tím, že svým klientům naslouchají, uvědomují si vzájemnou rovnocennost. Pod pilíř laskavosti jedna

informantka zahrnuje také humor a optimismus a snahu brát život vesele. Jediná informantka zmínila negativní část používání pilíře laskavosti a to v tom případě, když jsou děti neposedné.

6.5 VO5 – Jak pracovníci hodnotí preventivní systém?

Cílem výzkumné otázky je zjistit, jak pracovníci hodnotí preventivní systém. Dále bylo cílem zjištění, v čem pracovníci shledávají prospěch preventivního systému a v čem nikoliv. Uvedeným příkladem měli možnost navodit konkrétní představu.

6.5.1 TO 9: Jak hodnotíte preventivní systém?

Deset informantů z jedenácti, hodnotí preventivní systém velmi pozitivně a kladně. Z několika rozhovorů mohu uvést příklady: „*Je úžasný! Velmi dobře se s ním pracuje.*“ (I4) a „*Na jedničku. Je to smysluplný a dobrý systém.*“ (I5) Dva informanti z deseti, kteří preventivní systém hodnotí kladně, zároveň upozorňují na to, že je nutná trpělivost a sebeovládání. Další informant, ačkoliv preventivní systém hodnotí pozitivně, zmiňuje, že je nutné ho znovu promýšlet: „*...všichni víme, že prevence je prostě něco, co je lepší než nějaké hory represe, vzhledem k mladým lidem, těmi se kterými pracujeme. Takže ho hodnotím jako stále aktuální systém, jako něco co se dá používat, jako něco co se musí stále znovu promýšlet, protože to nelze vzít jako hotovou věc.*“ (I10)

Devátá informantka se shoduje s předcházejícím tvrzením, že prevence je, dle jejího názoru, rozhodně lepší než represe.

Jeden informant preventivní systém hodnotí takto: „*Jako výchovný prostředek k výchově mladých, avšak rovněž jako dobrý prostředek k manipulaci, když je v rukách špatných lidí.*“ (I2) Snažila jsem se s ním na toto téma zavést hlubší rozhovor, proto jsem pokračovala otázkou: „*Co přesně tím myslíte?*“ (výzkumník) Dostalo se mi odpovědi: „*Myslím, že když je v rukách špatných lidí, může se toho snadno zneužít k manipulaci.*“ (I2) Bohužel informant nechtěl dál vést rozhovor na toto téma. Na stejné téma však nevědomky navázal v následující tazatelské otázce informant číslo 5 a informant číslo 6. Tazatelská otázka zněla: „*V čem je, podle Vás, výchova dle preventivního systému prospěšná a v čem nikoliv?*“ (výzkumník) Šestý informant svůj názor ohledně manipulace nechtěl konkretizovat a pátý informant zmínil: „*To je moc složitá otázka, na kterou nelze odpovědět. O její prospěšnosti už jsem toho řekl dost*

v předchozích otázkách a neprospěch bych viděl v tom, že při krátkých návštěvách je zneužitelná ostatními.“ (I5) Vzhledem k tomu, že mne toto téma zajímalo, už když se o tématu „manipulace“ zmínil v deváté tazatelské otázce jiný informant, vedla jsem na toto téma rozhovor s tímto informantem: „*Jakým způsobem je zneužitelná?*“ (výzkumník) „*No, aby se nic moc nepřehánělo a nevnucovalo.*“ (I5) „*Stává se, že se něco přehání nebo vnucuje?*“ (výzkumník) „*Jen občas, ale to jen někdo, kdo je ve středisku krátce a ještě nemá zažitéj preventivní systém.*“ (I5) Více na toto téma již neřekl.

Shrnutí:

V odpovědích na devátou tazatelskou otázku se shodlo celkem deset informantů z jedenácti na tom, že preventivní systém hodnotí velmi pozitivně. Díky těmto odpovědím jsem vyzkoumala, že hodnocení preventivního systému pracovníky salesiánských středisek je kladné. Informanti se shodují na tom, že za pomoci preventivního systému se dobře pracuje s dětmi a mládeží. Někteří informanti zároveň uznávají, že k „dobré funkčnosti“ preventivního systému je zapotřebí trpělivost a sebeovládání a také to, že není možné preventivní systém brát jako „hotovou věc“, ale je potřeba ho stále znovu a znovu promýšlet, aby se mohl v praxi využívat jako aktuální systém. Dále si informanti uvědomovali, že prevence je v práci s mládeží lepší než represe, i proto hodnotili preventivní systém kladně. Jeden informant zmínil negativní jev preventivního systému, který se může stát prostředkem k manipulaci. Chtěla jsem znát podrobnosti tohoto negativního jevu, informant to však nechtěl více přibližovat. Shodou okolností se o tomto negativním jevu preventivního systému zmínili v následující (desáté) tazatelské otázce jiní informanti, rozhodla jsem se proto, jejich odpovědi zařadit již nyní, k deváté tazatelské otázce. Výsledkem tohoto rozhovoru bylo upřesnění, že k manipulaci dochází pouze tehdy, když je pracovník v salesiánském středisku krátce.

6.5.2 TO 10: V čem je, podle Vás, výchova dle preventivního systému prospěšná a v čem nikoliv? Uveďte příklad.

Odpovědi informantů na desátou tazatelskou otázku byly velmi různé. Informanti upozorňovali, že o prospěšnosti mluvili již v předchozích odpovědích, proto se znovu neopakovali. Dva informanti uvedli, že prospěšnost se týká toho, o čem se zmiňovali ve

třetí tazatelské otázce, že díky preventivnímu systému mohou lépe docílit výchovy „dobrých křesťanů a poctivých občanů“. „*Prospěšná je v tom, že vychovává dobré křesťany a poctivé občany.*“ (I7) Šestý informant uvedl prospěch: „*To, že je to osvědčený historii.*“ (I6) Dle názoru deváté informantky je velká prospěšnost preventivního systému v tom, že učí děti a mládež předcházet problémům a pokud se s nějakým problémem potýkají, vědí, na koho se mohou obrátit o pomoc. (I9)

Jedna z informantek uvedla negativum, které se týká toho, že pokud je klient střediska již ve vleku větších problémů, je nutné ho odkázat dál, například k sociálním pracovníkům, protože na hlubší a vleklé problémy preventivní systém sám o sobě nestačí. „*No, možná někdy mi přijde, že když sem přijdou už děti s hodně vážnejma problémama, děti z hodně těžkých situací, tak už vyloženě kdybychom začli uplatňovat jenom ten preventivní systém, tak si nejsem jistá, jestli by... no někdy už člověk musí začít uplatňovat i nějaký spíš ze sociální práce metody a třeba i ty děti odkázat někam dál.*“ (I9) Další negativum se týkalo toho, že každé dítě je originální, proto: „*...je obtížné ho paušálně stejným způsobem aplikovat na všechny.*“ (I1) Se stejným názorem se shodla také osmá informantka.

Desátý informant uváděl negativní příklad, v případě, kdy dítě navštěvující středisko přestoupí závažným způsobem pravidla, je nutné preventivní systém ohraničit jiným způsobem.

Shrnutí:

Díky desáté tazatelské otázce jsem vyzkoumala, že prospěšnost i neprospěšnost preventivního systému vidí pracovníci středisek velmi různě. Informanti opakovali, že ohledně prospěšnosti preventivního systému mluvili po celou dobu rozhovoru, proto se nyní více zaměřili na negativa. Prospěšnost preventivního systému shledali v tom, že jim preventivní systém pomáhá vychovat „dobré křesťany a poctivé občany“ a také, že je tento systém osvědčený historii. Další prospěch preventivního systému se týká toho, že děti a mládež se učí předcházet problémům a negativním sociálním jevům. S tím souvisí negativum, které uvedla tatáž informantka. V případě, kdy středisko navštíví klient s vleklými hlubokými problémy, preventivní systém sám o sobě nestačí a je nutné odkazovat na odbornější pomoc. Dále se informantky shodovali na tom, že ve využívání preventivního systému je nutné pamatovat na to, že každý člověk je originální, tudíž není možné preventivní systém aplikovat na všechny stejným způsobem. Poté jsem odkazovala na dva konkrétní příklady, kterými se vyjádřily dvě informantky. Desátý

informant upozornil na případ, kdy dítě vážným způsobem poruší pravidla, v tu chvíli není možné se pouze spoléhat na preventivní systém, ale je nutné tento systém ještě nějakým způsobem ohraničit.

6.6 VO6 – Jaké se užívají sankce (při nedodržení pravidel)?

Don Bosko ve svém způsobu výchovy, stanovil negativní postoj vůči trestům. Cílem této otázky je zjistit, jaké se v dnešní době využívají v salesiánských zařízeních sankce při nedodržení pravidel.

6.6.1 TO 11: Jaké užíváte tresty, pokud dojde k nedodržení stanovených pravidel?

Z odpovědí informantů vyplynulo, že užívání trestů je jakýsi proces. Pracovníci salesiánských středisek se snaží se svými klienty nejprve vést dialog, osobní konzultaci: „*Nejprve vedu dialog, ptám se, proč pravidla byla porušena...*“ (I8) Celkem šestkrát informanti zmiňovali, že v případě nedodržení pravidel své klienty napomenou a upozorní je, že v případě opakování může dojít k většímu trestu, kterým je, jak informanti přiznali, odejmutí půjčených věcí (někteří informanti to označovali jako „zabavení kartičky“ - na tuto kartičku si mohou klienti půjčovat různé deskové hry, sportovní potřeby a podobně). Pokud ani po tomto trestu nedojde k nápravě chování, informanti využívají zákazu účasti na aktivitě nebo kroužku, kterého se klient v danou chvíli účastnil. Tento zákaz může být krátkodobý, to znamená, že kroužek či aktivitu musí opustit v ten den a další den mohou přijít znovu, anebo je tento trest dlouhodobý, kdy pracovník určí, kolikrát se klient nemůže účastnit. Pro pracovníky je zároveň důležité učit své klienty omluvě: „*...když je vyhodíme, tak teda odejdou, ale pak se zase snažíme vstít je k tomu, že to, že byl na někoho drzý, tak by bylo dobrý, kdyby se mu omluvili...*“ (I9) Pokud se porušování pravidel opakovalo nebo bylo porušeno velmi důležité pravidlo, může nastat vyloučení ze střediska. Toto vyloučení je rozděleno také na krátkou dobu či dlouhou dobu, dle závažnosti provinění. Pouze jediná informantka se zmínila o tom, že může nastat úplné ukončení spolupráce: „*Pokud i toto selže, přistoupím k tomu nejhoršímu, vyhození nebo ukončení spolupráce s takovým člověkem.*“ (I8) Tento postup využívání trestů v případě nedodržení stanovených

pravidel více či méně popisovali všichni informanti. Pro tři z nich bylo důležité upozornit na nepoužívání fyzických trestů.

Devátá informantka jako jediná podotkla ten fakt, že se trestům zákazu vstupu snaží vyvarovat, protože: „...protože je to vlastně zase dovede k tomu, že jdou domů, kde to je problematický nebo na ulici, kde to je problematický a to my nechceme, takže spíš se snažíme to nějak vyřešit, že nám tady třeba s něčím pomůžou, shrabou listí na podzim a necháme je tady...“ (I9)

Shrnutí:

Odpovědi informantů se velmi opakovali a jednotlivé pasáže vytvořily jakýsi proces užívání trestů. Vzhledem k odpovědím jedenácti informantů jsem mohla vyzkoumat, jaké se v dnešní době využívají v salesiánských zařízeních sankce při nedodržení pravidel.

V odpovědích informantů se velmi často opakovalo, že se nejprve snaží vést dialog, případně napomenout klienta, pokud však dojde k opakovanému nedodržení stanovených pravidel, trestají způsobem „odejmutí kartičky“. První informantka mi vysvětlila, že tuto kartičku dostávají klienti při registraci a mohou si díky ní půjčovat různé hry a sportovní potřeby. Pokud odejmou kartičku, dítě ztrácí možnost půjčovat si tyto věci. V případě, že tento trest nebyl účinný, dochází k vyloučení z aktivity nebo kroužku, při kterém klient porušoval pravidla. Informanti uvedli, že se to děje na určité časové úseky. Vyloučení může trvat jeden den, to je krátkodobý časový úsek nebo dlouhodobý, o přesné délce vyloučení rozhoduje pracovník daného kroužku. Pro pracovníky je důležité, aby se klienti po návratu do kroužku omluvili tomu, vůči komu byla pravidla porušena. Dle výše a míry porušení pravidel dochází k těmto trestům. Pokud došlo k velmi vážnému porušení pravidel, pracovník může takového klienta vyloučit z celého střediska, opět je to rozděleno na krátkodobý či dlouhodobý časový úsek. O úplném ukončení spolupráce se zmínila jedna klientka. Jedna z informantek přiznala, že se těmto trestům snaží vyvarovat, protože tím pádem se potrestaný vrací na místo, které na něho může působit negativně a před čím se ho středisko snaží chránit. Informantka mi uvedla nelogičnost těchto trestů, proto se spíše snaží trestat pozitivní aktivitou. Pokud někdo poruší pravidla, dostane například za trest shrabat listí a podobně.

Diskuze a závěr

Ve své bakalářské práci na téma „Salesiánská výchova v práci s mládeží“ jsem měla jako hlavní cíl zjistit, jak pracovníci v salesiánských zařízeních vnímají a v praxi využívají fundamentální prvky a zásady při výchově a vzdělávání, dle preventivního systému. V teoretické části bakalářské práce jsem seznámila její čtenáře se salesiánským dílem. V metodické části bakalářské práce jsem si nejprve vypomohla transformační tabulkou, ve které jsem hlavní cíl rozdělila na výzkumné otázky, které jsem konkretizovala pomocí tazatelských otázek. Těmito tazatelskými otázkami jsem se dotazovala pracovníků salesiánských středisek a domů pro mládež a církevního domu mládeže a díky jejich odpovědím jsem mohla vyzkoumat výsledky na jednotlivé tazatelské otázky a zároveň na výzkumné otázky. Vzhledem k tomu mi bylo umožněno dosažení vytyčeného hlavního cíle a díky tomu jsem zjistila, jak pracovníci v salesiánských zařízeních vnímají a v praxi využívají fundamentální prvky a zásady při výchově a vzdělávání, dle preventivního systému.

Pro výzkum jsem jako nejvhodnější výzkumnou metodu zvolila kvalitativní formu výzkumu. Myslím si, že se zvolená výzkumná metoda velmi osvědčila, vzhledem k tomu, že jsem zkoumala názory a vnímání pracovníků. Kvantitativní metoda by v tomto případě byla nevhodná, protože je spíše zaměřena na získávání číselných dat.

Jako výzkumný nástroj jsem využila polostrukturovaného rozhovoru. V této metodice získávání dat je nejprve důležité stanovit okruh otázek, kterými se dotazujeme a poté dle nich volným způsobem řídíme rozhovor. Tato metoda se mi také osvědčila, nevýhody se vyskytly pouze tehdy, když informanti nebyli příliš sdílní a odpovídali strohými větami. Tím pádem se rozhovor stával spíše strukturovaný.

Hlavním cílem bakalářské práce bylo zjistit, jak pracovníci v salesiánských zařízeních vnímají a v praxi využívají fundamentální prvky a zásady při výchově a vzdělávání, dle preventivního systému. Pro vyzkoumání tohoto cíle bylo nutné hlavní cíl přetransformovat do šesti výzkumných otázek. Jednotlivé výzkumné otázky vycházeli z hlavního cíle a směřovali k jeho vyzkoumání.

První výzkumná otázka se týkala znalosti pracovníků ohledně preventivního systému. Z odpovědí informantů vyplynulo, že pro ně pojem preventivní systém není cizí. V pojetí preventivního systému se shodovali s Donem Boskem, tak jak jsem se o tom zmiňovala již v teoretické části bakalářské práce. Pojem preventivní systém pro ně taktéž znamená výchovný styl, který má působit preventivně, tzn. předcházet

negativním jevům. Uvědomovali si, že tento systém je vystavěn na třech základních pilířích, a to rozumnosti, náboženství (víře) a laskavosti. A také někteří zmínili pojem „asistence“, o kterém jsem se taktéž zmiňovala již v teoretické části.

Druhá otázka byla směřována k pracovníkům, abych zjistila, jak vnímají tři základní pilíře preventivního systému. Informanti se v odpovědích shodovali, že pilíře vnímají velmi pozitivně. Je to pro ně pomoc při výchově dětí a mládeže.

Třetí výzkumná otázka se týkala ztotožnění pracovníků s prvotním cílem preventivního systému: „*Chci vychovat dobré křesťany a poctivé občany.*“. V této výzkumné otázce jsem se dotazovala dvěma tazatelskými otázkami. První otázkou jsem zjišťovala, jakým způsobem se s prvotním cílem ztotožňují, a druhou jsem zkoumala, jak se toto ztotožnění projevuje v praxi. Vyzkoumala jsem, že velká část informantů se s tímto výrokem ztotožňuje, pro některé z nich však je důležité tzv. „zdnešnění“ tohoto výroku, popisovali mi, že není možné tento výrok brát zcela doslova. Ztotožnění se nejvíce projevuje poukazováním na hodnoty jako je láska, obětavost, snaha pomoci jeden druhému, které pracovníci učí klienty vlastním příkladem.

Čtvrtou výzkumnou otázkou jsem zjišťovala konkrétní využití pilířů preventivního systému v praxi. Pokládala jsem čtyři tazatelské otázky, každá z nich se věnovala jednotlivým pilířům. Konkrétní využití pilíře rozumnosti se projevuje reflektováním a evaluací svého myšlení a jednání, o kterou se snaží pracovníci a ke které jsou vedeni i klienti. Využití pilíře náboženství (víra) bylo popisováno různými způsoby. Pracovníci se nejčastěji zmiňovali o autentičnosti svého chování, o rozhovorech, které vedou s dětmi a mládeží. A o dalších konkrétních projevech. Pilíř laskavosti se projevuje vlídností, otevřeností pracovníků vůči svým klientům, ochotou naslouchat. Informanti si uvědomují potřebu toho, co je Don Bosko učil a tím je, že není důležité, aby mladí byli pouze milováni, ale že je důležité, aby byli milováni a tuto lásku aktivně zakoušeli. K tomuto aktivnímu zakoušení napomáhá mnoho drobných a přesto důležitých detailů, které pomáhají vytvořit mezi pracovníkem a klientem přátelský vztah, jako je například úsměv, pochvala atp.

Pátá výzkumná otázka byla zaměřena na hodnocení preventivního systému pracovníky. Dotazovala jsem se, v čem pracovníci vidí prospěch a v čem neprospěch preventivního systému. Deset informantů se shodlo na tom, že hodnotí preventivní systém velice kladně. Jediná negace se týkala možnosti zneužití preventivního systému k manipulaci, pokud ho využívá někdo, kdo je v salesiánském středisku krátký čas.

Šestou otázkou jsem zkoumala využívání sankcí při nedodržení pravidel. K trestání dochází v určitém postupu s ohledem na opakovanost a závažnost přestupku. Veliký trest je zakázání vstupu do střediska na dlouho dobu, největší trest je úplné ukončení spolupráce. Jedna z informantek mi vysvětlila, že se těmto trestům snaží co nejvíce vyvarovat, protože vyloučení ze střediska zavede děti a mládež opět do problematického prostředí. Proto se snaží trestat aktivitou, tím, že ve středisku pomůžou, s čím je potřeba.

Práce byla přínosná pro mne, protože jsem se při jejím zpracování dozvěděla více o životě Dona Boska, o historickém vývoji salesiánského díla, dozvěděla jsem se větší podrobnosti o preventivním systému, než jsem doposud věděla a také o konkrétních činnostech salesiánů v České republice a to především o salesiánském středisku. Dále jsem díky ní zjistila, jak pracovníci vnímají a v praxi využívají preventivní systém. Nejen pro mne, ale stejným způsobem bude přínosná pro jejího čtenáře.

Tato bakalářská práce bude uložena v Archivu Univerzity Hradec Králové – badatelně a každý, kdo projeví zájem o salesiánskou výchovu nebo o využití preventivního systému v praxi, si ji bude moci přečíst a díky ní obohatit své vědomosti a rozšířit své znalosti.

Další přínos této bakalářské práce je pro obor sociální práce. Salesiánská zařízení bychom mohli označit jako jistý druh nízkoprahového zařízení pro děti a mládež. Salesiánská střediska a kluby mládeže jsou z větší části zaměřené pedagogickým směrem, zároveň však vykonávají sociální služby. Ačkoliv tyto služby neposkytují dle Sb. 108/2006, Zákona o sociálních službách, dá se říci, že poskytované služby mohou být označeny jako služby sociální prevence, protože prvky výchovy, kterým se v této bakalářské práci věnuji, jsou zaměřeny na prevenci. Salesiánská střediska jsou svým typem nejvíce podobná nízkoprahovým zařízením pro děti a mládež, tak jak o nich pojednává § 62, protože mají stejnou cílovou skupinu a stejný cíl služby. Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež poskytují ambulantní služby dětem ve věku od 6 do 26 let ohroženým společensky nežádoucími jevy. Cílem služby je zlepšit kvalitu jejich života předcházením nebo snížením sociálních a zdravotních rizik souvisejících se způsobem jejich života a vytvářet podmínky k řešení jejich nepříznivé sociální situace. (Sb. 108/2006, Zákon o sociálních službách)

Největší přínos mé bakalářské práce nacházím v tom, že salesiánská výchova byla zkoumána z pohledu pracovníků, kteří ji uskutečňují v salesiánských zařízeních. Díky tomu jsem předvedla jakým způsobem preventivní systém „žije“ v dnešní době,

v nynějších střediscích mládeže, klubech pro mládež a církevních domech mládeže a jak je vnímán jeho uskutečnovateli.

Omezení se v mé bakalářské práci vyskytlo tehdy, když mne oslovení ředitelé salesiánských středisek a klubů mládeže odmítli a neumožnili mi provést v jejich zařízeních výzkum. S tím souvisí pojem nejasnost, protože pokud bych měla odpovědi všech pracovníků ze všech salesiánských středisek a církevních domů mládeže, můj výzkum by se třeba vyvíjel jiným směrem. Protože by mohla nastat situace, že někteří pracovníci vnímají a v praxi využívají preventivní systém zcela odlišně, než jak uvedli moji informanti. Proto nevíme, jakým způsobem vnímají a v praxi využívají preventivní systém v zařízeních, které odmítli spolupráci na mém výzkumu.

Při zpracovávání své bakalářské práce jsem mnohdy přemýšlela, jakým způsobem je možné zkoumat salesiánskou výchovu z pohledu sociálního pracovníka. Již od počátku jsem si přála, aby mezi mé informanty patřili také sociální pracovníci, aby má práce měla největší přínos pro sociální práci. Bohužel jsem byla informována o faktu, že sociální práce v salesiánských střediscích, klubech pro mládež a církevních domech mládeže je teprve ve vývinu. Sociální pracovníci se ani zdaleka nenacházejí ve všech zařízeních a tam kde sociální pracovníci již jsou, tak sociální práci teprve formují a konkretizují. Právě proto jsem byla odmítnuta nejprve jako praktikantka a později také jako výzkumnice. Vzhledem k tomu mi vyplynul námět pro další výzkum. Tento výzkum by se týkal zjištění, jakým způsobem využívají preventivní systém sociální pracovníci při svém působení v salesiánských zařízeních. Tento výzkum by bylo možné uskutečnit až za určitý čas, až bude sociální práce v salesiánských zařízeních více rozvinutá a sociální pracovníci budou ochotni přijímat praktikanty a výzkumníky.

Seznam použitých zkratek

Atd. – a tak dále

Atp. – a tak podobně

I – informant

Kol. – kolektiv

Př. – příklad

S. – strana

Srov. - srovnej

Sv. – svatý

TO – tazatelská otázka

Tzn. – to znamená

Tzv. – tak zvaně

VO – výzkumná otázka

Seznam tabulek

Tabulka 1: Transformační tabulka, strana 29 – 31

Tabulka 2: Charakteristika výzkumného souboru, strana 32 – 33

Seznam příloh

Příloha 1: Souhlas s uskutečněním výzkumu – Brno

Příloha 2: Souhlas s uskutečněním výzkumu – Praha

Příloha 3: Záznamový arch

Příloha 4: Transkripce rozhovoru

Seznam použité literatury

BOSCO, T. *Don Bosko*. Praha: Portál, 1993, ISBN 80-85282-60-7

BOSCO, T. *Duchovní cvičení s Donem Boskem*. Praha: Portál, 1994, ISBN 80-85282-86-0

BOSCO, T. a kol. *Dej mi duše – Salesiánská tradice*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006, ISBN 80-7192-882-8

Česká republika. *Vyhláška ze dne 9. února 2005 o zájmovém vzdělávání*. In Sbíрка zákonů č. 74/2005, Částka 20

DŘÍMAL, L. *Preventivní systém Dona Boska*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013, ISBN 978-80-244-3888-7

FERRERO, B. *Vychovávej jako Don Bosco*. Praha: Portál, 2007, ISBN 978-80-7367-294-2

HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005, ISBN 80-7367-040-2

KAPLÁNEK, M. *Výchova v salesiánském duchu*. Praha: Portál, 2012, ISBN 978-80-262-0126-7

KOLEKTIV AUTORŮ A KONZULTANTŮ, *Slovník cizích slov*. Praha: Encyklopedický dům 2002, ISBN 80-90-1647-8-1

DOKOUPIL A. a kol. *Don Bosco*. Řím: Slovenský Ústav sv. Cyrila a Metoda, 1966, ISBN 80-88949-20-3

MIOVSKÝ, M., *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada, 2006, ISBN 80-247-1362-4

MOTTO, F. *Výchovný systém Jána Bosca*. Bratislava: Don Bosco, 2005, ISBN 80-8074-022-4

Sbírka 108/2006, Zákon o sociálních službách

SCHIÉLÉ, R. *Don Bosco*. Praha: Portál, 1999, ISBN 80-7178-196-7

SKLENÁŘ, M. a kol. *Salesiánská výchova do kapsy*. Praha: SADBA, 2012

VRACOVSKÝ, J. *Kalendář Salesiánské rodiny 2012*. Praha: SADBA, 2011

VRACOVSKÝ, J., JAKUBCOVÁ, M. *Don Bosco v Evropě*. Praha: SADBA, 2013

VRACOVSKÝ, J., ŠVECOVÁ J. a kol. *Zadarmo jsme dostali, zadarmo dávejme*. Praha: SADBA, 2008

Zpráva o stavu provincie sv. Jana Bosca, Provinciální kapitula 2010

Internetové zdroje:

Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy. *Střediska volného času*. [on-line]. [srov. 2014-12-09]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/mladez/strediska-volneho-casu>

Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy. *Vyhláška č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání*. [on-line]. [srov. 2014-12-09].

Dostupné z: <http://msmt.cz/dokumenty/vyhlaska-c-74-2005-sb-1>

Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy. *Přehled nejdůležitějších právních předpisů*. [on-line]. [srov. 2014-12-09].

Dostupné z: <http://www.msmt.cz/mladez/prehled-nejdulezitejsich-pravnich-predpisu>

Salesiáni Dona Boska. *Zakladatel Jan Bosco*. [on-line]. [2014-10-25]. Dostupné z: <http://www.sdb.cz/salesiani/o-salesianech/zakladatel-jan-bosco/>

Salesiáni Dona Boska. *Salesiáni u nás*. [on-line]. [2014-11-02]. Dostupné z:

<http://www.sdb.cz/salesiani/o-salesianech/salesiani-u-nas/>

Salesiáni Dona Boska. *Dobrovolníci*. [on-line]. [2014-11-02]. Dostupné z:
<http://www.sdb.cz/co-delame/dobrovolnici/>

Salesiáni Dona Boska. *Prázdninové akce*. [on-line]. [2014-11-02]. Dostupné z:
<http://www.sdb.cz/co-delame/prazdninove-akce/>

Salesiáni Dona Boska. *Misie*. [on-line]. [2014-11-02]. Dostupné z:
<http://www.sdb.cz/co-delame/misie/misie-v-bulharsku/>

Salesiáni Dona Boska. *Média*. [on-line]. [2014-11-02]. Dostupné z:
<http://www.sdb.cz/co-delame/salesiani-a-media/>

Salesiáni Dona Boska. *Školství*. [on-line]. [2014-11-02]. Dostupné z:
<http://www.sdb.cz/co-delame/salesiani-ve-skolstvi/>

Salesiáni Dona Boska. *Divadlo*. [on-line]. [2014-11-02]. Dostupné z:
<http://www.sdb.cz/co-delame/salesianske-divadlo/>

Salesiáni Dona Boska. *Co děláme*. [on-line]. [2014-11-02]. Dostupné z:
<http://www.sdb.cz/co-delame/strediska/>

Přílohy

Příloha 1: Souhlas s uskutečněním výzkumu – Brno

Souhlas s uskutečněním výzkumu v Salesiánském středisku

Souhlasím s tím, že studentka Ústavu sociální práce, Univerzity Hradec Králové provede v Salesiánském středisku – domu dětí a mládeže Brno – Žabovřesky výzkum zaměřený na Salesiánskou výchovu, konkrétně na vnímání pracovníků a praktické využití Preventivního systému.

Souhlasím také s tím, že tento výzkum využije pro zpracování své bakalářské práce „Salesiánská výchova v práci s mládeží“

Tento výzkum se zakládá na rozhovorech se zaměstnanci střediska a dobrovolníky. Rozhovory jsou anonymní a jsou zaznamenávány na záznamový arch a záznamové zařízení, diktafon.

Dne.....18. 2. 2015.....

Podpis:.....

Salesiánské středisko mládeže
- dům dětí a mládeže Brno-Žabovřesky
Foerstrova 2, 616 00 Brno
IČ: 65348702 www.bmo.sdb.cz

Příloha 2: Souhlas s uskutečněním výzkumu – Praha

Souhlas s uskutečněním výzkumu v Salesiánském středisku

Souhlasím s tím, že studentka Ústavu sociální práce, Univerzity Hradec Králové provede v Salesiánském středisku mládeže Praha – Kobylice výzkum zaměřený na Salesiánskou výchovu, konkrétně na vnímání pracovníků a praktické využití Preventivního systému.

Souhlasím také s tím, že tento výzkum využije pro zpracování své bakalářské práce „Salesiánská výchova v práci s mládeží“

Tento výzkum se zakládá na rozhovorech se zaměstnanci střediska a dobrovolníky. Rozhovory jsou anonymní a jsou zaznamenávány na záznamový arch a záznamové zařízení, diktafon.

Dne.....25.2.2015.....

Podpis:..........

Příloha 3: Záznamový arch

Záznamový arch

1. Pohlaví: A. muž B. žena
2. Věk: _____
3. Profese: _____
4. Délka pracovního působení (u salesiánů): _____

Tazatelské otázky:

1. Co (v salesiánské pedagogice) znamená pojem preventivní systém?
2. Jak vy osobně vnímáte tři základní pilíře preventivního systému – rozumnost, náboženství (víru) a laskavost?
3. Jakým způsobem se ztotožňujete s prvotním cílem preventivního systému, tak jak jej stanovil Don Bosko: „*Chci vychovat dobré křesťany a poctivé občany.*“?
4. Jakým způsobem se ztotožnění projevuje v praxi?
5. Jak se konkrétně projevuje používání pilíře rozumnosti?
6. Jak se konkrétně projevuje používání pilíře náboženství (víra)?
7. Jak využíváte pilíř náboženství (víra) pro nevěřící mládež?
8. Jak se konkrétně projevuje používání pilíře laskavosti?
9. Jak hodnotíte preventivní systém?
10. V čem je, podle Vás, výchova dle preventivního systému prospěšná a v čem nikoliv? Uveďte příklad.
11. Jaké užíváte tresty, pokud dojde k nedodržení stanovených pravidel?

Příloha 4: Transkripce rozhovoru

Záznamový arch 9

5. Pohlaví: A. muž B. žena
6. Věk: 24
7. Profese: sociální pedagog
8. Délka pracovního působení (u salesiánů): 0,5 roku (2 roky dobrovolnice)

Tazatelské otázky:

1. Co (v salesiánské pedagogice) znamená pojem preventivní systém?

(Smích) „*To je hezká otázka.*“

„*Podle tvého názoru, co si o tom myslíš.*“ (výzkumník)

„*Podle mého názoru...no tak jak já to vnímám, v dnešní době, tak je to pro mě určitě nějaký systém, který byl teda vytvořený Donem Boskem a my s ním pokračujeme, navazujeme na něj a já v něm vnímám, že v současné době nejvíc se snažíme podchytit děcka, který jsou nějakým způsobem ohrožený společností, nebo tím, že pochází ze špatné rodiny, nemají zázemí a snažíme se u nich podchytit, podchytit je v tom stádiu kdy ještě na tom nejsou tak špatně, aby už potřebovali nějakou další službu, která už je bude vyloženě léčit, jejich problém. A snažíme se právě tou prevencí, předcházet tomu, aby oni nepadli na to dno, aby s tím, v čem se v těch problémech zatím potýkají, aby je dokázali včas řešit, a tím se snažíme preventivně ošetřit, aby k tomu nedošlo.*“

2. Jak vy osobně vnímáte tři základní pilíře preventivního systému – rozumnost, náboženství (víru) a laskavost?

„*Rozumnost určitě vnímám jako nějaký dbání na to, aby dokázali přemýšlet o tom, co v životě dělají, aby si uvědomili, že nemusí mít vystudovanou nejlepší školu, ale že ta rozumnost se projevuje i v každodenních úkonech. A probouzet v nich to povědomí, aby používali rozum, když to řeknu úplně lidově.*“ (smích)

„*A náboženství nebo víru, tak tu určitě vnímám v tom, že je teda samozřejmě my jim se snažíme ukázat nějaký způsob života spojený s vírou, ale nejvíc asi, ne že bysme je vyučovali přímo náboženství, jako to dělal třeba Don Bosko, který ty kluky hodně vedl vyloženě nábožencky, to náboženství je učil vyloženě. Spíše jim tu víru předáváme skrze nějaké zážitky, skrze to že vidí stejně normální lidi, jako jsou oni, kteří jsou moderní a jsou prostě živý a mladý a přitom můžou věřit v Boha a že to není nic staromódního, že to není nějaký jen sezení v kostele a myslím si, že je tady hodně dbáno na to, abysme*

právě svým chováním a svým životem jako o tom svědčili, o tý víře, jako prakticky. Samozřejmě i třeba na akcích, tak tam máme hodně slůvka, což zakládal taky Don Bosko, nebo s tím začínal, kdy vlastně se snažíme večer nějak shrnout ten den a vystihnout něco, co ten den se ty děti třeba naučili nebo naopak v čem třeba i měli nedostatek a snažit se nějak je povzbudit a ukázat jim, jak by to mohlo být druhý den líp a nějak to třeba zavést do nějakýho morálního příběhu.“

„To je zajímavý, vzpomínám si, že jsem to vlastně četla, že to Don Bosko takhle dělal.“
(výzkumník)

„No jako na každých akcích doteďka se dělá a je to hodně charakteristický pro salesiány, nikde jinde jsem se s tím nesetkala. A tam se dá i ta víra nebo to náboženství nějakým určitým způsobem velmi, si myslím, do toho zapojit, aniž by se používali slova jako Bůh a takovýhle vyloženě náboženský výrazy. Laskavost si myslím, že se snažíme hodně být takový veselý, milý na ty děti. Že to je takovej i možná druh humoru, určitej salesiánskej. Je to taková ta milost, vnímat všechny bez rozdílu, s tím, že každé jsme jinej, ale že ty rozdíly nás nesmí oddělovat, ale naopak v nich hledat to pozitivní, to že každé jsme si rovnocenní, že to dítě není pro mě jako nějakéj pedagogickéj vyloženě jenom nástroj nebo něco na čem já budu uplatňovat to, co jsem se naučila ve škole, ale že to je můj kamarád. Samozřejmě tam jsou nějaký hranice, ale myslím si, že to je třeba víc vidět než v nějakých jinejch zařízeních, že jde spíš o to navázat ten kamarádskěj vztah.“

3. Jakým způsobem se ztotožňujete s prvotním cílem preventivního systému, tak jak jej stanovil Don Bosko: „Chci vychovat dobré křesťany a poctivé občany.“?

„Tak já se s ním ztotožňuji velmi, s tímhle cílem. Je to vlastně to, co mě na salesiánský pedagogice vůbec na Donu Bosku, hodně přitahuje. Možná určitou otázkou je pro mě... nevím, jestli je pro mě úplně cílem vychovat dobré křesťany, možná bych to... samozřejmě je to ten nejkrásnější cíl, ale vím, že z fůry těch dětí prostě křesťani nebudou a možná, že se tady poprvé v životě podívali, při nějaké akci, do kostela a v životě už ten kostel neuvidí. Ale asi bych řekla, že je pro mě určitě cílem vychovat dobré, morální lidi. Že možná to ‚křesťany‘ bych nějakým způsobem... je hodně těžkej úkol, ale určitě v zásadě chci je vychovat k tomu, aby měli ty křesťanský hodnoty, což neznamená nutně ‚být křesťany‘ rovná se, že budou každou neděli chodit do kostela a uvěřit v Boha, ale ráda bych, aby měli nějaký morální zásady, nebo se s nima vůbec seznámili a setkali a mohli o nich přemýšlet. A poctivé občany, to s tím hodně souvisí

no, určitě snažit se, aby třeba i pochopili, proč jsou nějaký pravidla nastavený, že to není jen o nucení, aby to striktně dodržovali, ale že to má taky smysl. Když se chceme k sobě chovat hezky, navzájem všichni, tak to bude dobře fungovat.“

4. Jakým způsobem se ztotožnění projevuje v praxi?

„Jak už jsem říkala, na těch akcích se snažíme dělat, nejen zábavný programy, ale programy který je něčím vychovávaj, ukazujou morální hodnoty, dávaj jim vůbec možnost se s některýma téma věcma setkat, třeba když jsme měli oslavu Dona Boska, jeho svátku, tak jsme je seznamovali s postavou Dona Boska. Měli různý úkoly tady po baráku a jeden z úkolů byl třeba i v kostele, takže jsme se snažili jim otevřít ten kostel pro nějakou všední věc, nějaký úkol. Určitě i hodně, si myslím, že se snažíme ty programy cílit na to, aby si z toho něco odnesli, nějaký ponaučení, něco o čem můžou doma přemýšlet, něco s čím se neseťkají jen tak někde ve škole, třeba.“

5. Jak se konkrétně projevuje používání pilíře rozumnosti?

„K tý rozumnosti, snažit se víst je k jejich vlastní zodpovědnosti, aby o těch věcech přemýšleli. Snažit se... i hodně dbáme na to, aby ty problémy za ně neřešit.. neřešit za ně každou maličkost,... když jsme třeba na těch akcích a třeba na zimním táboře a oni mají problém... příklad: dostali obnos peněz a měli by si jít koupit jízdenku na sjezdovky na celý den, tak když by si s tím nevěděli rady, tak bysme se jim snažili to nějakým způsobem vysvětlit, jak to maj udělat, ale nešli by jsme a nekoupili bysme to za ně. Takže víst k tý zodpovědnosti, k samostatnosti za to svoje jednání a že i když se mi něco nepovede, tak za to nesu,... že prostě každý chování má nějaký následek, ať už dobrej nebo špatnej a i ten špatnej já musím přijmout a zachovat se nějakým způsobem rozumně v tu chvíli. Tak asi tak k tý rozumnosti... A k tomu mě napadá konkrétně příklad, když řeší hodně okolo pololetí známky. Já pracuju v oratoři a ty děti hodně řeší, teď tam jsou děti nejvíc pátá, šestá sedmá třída a tak řeší okolo pololetí známky a teď přijdou s tím, že maj čtyřku a že je třeba máma nechce pustit na hory. Což pro nás je takový jako, jo my by jsme chtěli aby ten kluk jel na hory, ale co jako, tak on má čtyřku, je to adekvátní možná, pro nás se může zdát neadekvátní řešení, protože my to vnímáme jako lepší, aby jel s náma na hory, než aby byl týden doma, kde stejně bude sedět u počítače, ale tak nějakým způsobem jsme s tím dítětem vedli rozhovor, že prostě je důležitý, aby když má tu čtyřku, tak buď aby se s maminkou domluvil, že si to opraví,

nebo že my ho tam budeme doučovat, aby za to nesl zodpovědnost. Takže asi takhle jako konkrétně se to snažíme naplňovat.“

6. Jak se konkrétně projevuje používání pilíře náboženství (víra)?

„Pak teda náboženství nebo víra, tak tam už jsem říkala, tak na těch akcích jsou ty slůvka, večerní. Potom hodně skrze naše chování se snažíme, když se mě dítě zeptá, jestli jsem věřící, třeba vidí křížek, když mám na krku, tak to rozhodně nějak nezatajuju, třeba se s ním o tom i bavím. Začnu se s ním bavit a oni se třeba i ptají, co mi to přináší nebo takhle. Když je nějaká možnost, tak se jim snažíme ukázat právě ten kostel, že to není nic tajemného, ale že to může bejt i příjemný místo. Oni určitým způsobem se toho nějak jako někdy bojí tady těhle věcí, jako je kostel nebo něco co souvisí s Bohem. A určitě i třeba na akcích před jídlem se modlíme, i když některý děcka nejsou věřící, tak když s náma jedou na akci, tak jim řekneme, že my jsme věřící, že to takhle vnímáme a začínáme modlitbou, a kdo chce, tak se k nám může připojit, a kdo nechce, tak jenom když bude stát v tichosti, takže to stačí. Anebo když máme mši svatou, tak se snažíme, aby třeba přijel salesián, který je nějakým způsobem zvyklý na ty děti, zná je i z oratoře, aby jim to nějakým způsobem přizpůsobil, aby je třeba zapojil do toho slavení té mše svatý. Běžně takhle v oratoři to je spíš hlavně o tom našem chování, o tom jaký máme pohled na nějakou věc, když třeba řeší nějaký problém vztahovej nebo v rodině, tak rozhodně nedáváme ruce pryč od toho, že jsme věřící. Ale máme i pracovníky, kteří nejsou věřící a zas je to dobrý rozložení. Není to podmínka, aby tady pracoval někdo kdo je věřící pouze. No ale to už souvisí i s tím, jak využíváme pilíř náboženství pro nevěřící mládež.“

7. Jak využíváte pilíř náboženství (víra) pro nevěřící mládež?

„Já hlavně pracuju s těma nevěřícíma, takže spíš mluvím o tom, samozřejmě když se jezdí na chaloupky, kam jezdí děti tady jenom s farností, tak tam je to zase už úplně o něčem jiným. Možná o tom budou povídat Maki a Vašek, s kterýma budeš víst rozhovor, protože ty třeba spíš jezdí na takovýhle akce, tak tam už je to hodně zase jinčí, tohle, to se předává to náboženství jako vyloženě náboženství.“

8. Jak se konkrétně projevuje používání pilíře laskavosti?

„A konkrétní využívání pilíře laskavosti... Tak tam to určitě vidím jako to, že se tady snažíme k nim přistupovat jako k nám rovnocenným, nijak je neodsuzovat, přijímat je s určitou láskou, vytvořit jim takový zázemí rodiny, přívětivosti, no... a já bych do tý laskavosti zahrnula určitě i humor i takovej optimismus, že prostě se tady nesnažíme někoho moralizovat a poučovat, jak si má teď spravit život během jednoho dne, ale vyloženě brát to tak jako vesele, ten život a snažit se i nějak jim ukázat, že i když doma je to všechno na prd, takže se můžou radovat z jinejch věcí a z maličkostí a že každěj den je za co možný děkovat.“

9. Jak hodnotíte preventivní systém?

„Tak to je hodně široká otázka. Jak hodnotím preventivní systém? Tak jako určitě kladně, jinak bych ho nechtěla uskutečňovat. Přijde mi to jako unikátní dílo na to, že to bylo vymyšlený tolik let zpátky, teď máme vlastně dvě stě let od narození Dona Boska, tak mě to přijde jako hodně důležitý, protože já mám pocit, že v tý společnosti se v dnešní době už hodně řeší ty věci, kdy už nastane vážnej problém a tak si myslím, že je důležitý, aby byli právě takovýhle systémy a organizace, který se právě věnujou už tomu předcházení, protože jestliže budeme řešit pořád jenom to, když už někdo je závislej na drogách, tak je to samozřejmě strašně důležitý a je to potřeba tady tahle pomoc, ale myslím si, že o to stejně důležitý je ukázat, že to jde i jinak a jak se zachovávat, když si s tím ten mladej člověk neví rady. A hlavně si myslím, že ten preventivní systém Dona Boska je právě hodně opřenej o to, že když ten mladý člověk bude mít nějakou víru a nemusí to být jenom víra v Boha, ale víru v dobro v lásku, v to že to může být na světě lepší, když bude u toho přemýšlet, bude u toho rozumný a ještě to bude uskutečňovat, chovat se k ostatním laskavě, takže ani nebude mít tendenci do těch problémů tolik sklouzávat a stane se z něj někdo jinej, nějakým způsobem se promění.“

10. V čem je, podle Vás, výchova dle preventivního systému prospěšná a v čem nikoliv? Uveďte příklad.

„Tak prospěšná,... tak to už jsem tady tak nějak říkala no, myslím si, že prospěšná je v hodně věcech, no to jsem v zásadě říkala, že jí vidím prospěšnou v tom každodenním životě, kdy ty jedinci se prostě učí vstít ten život jinak a předcházet... nebo ani ne tolik předcházet, ale spíš se naučit, když jsou v nějaký těžký situaci ji třeba řešit jinak nebo vědí kam mají vyhledat pomoc a když se to zadaří, tak i ten život žijou jinak, setkají se tady s tím a líbí se jim to a nějakým způsobem je do toho zapojíme, dělají tady

dobrovolníky, tak v tu chvíli vidíme, bych řekla, velký úspěchy, výchovný, kdy vyloženě máme děti který tu byly od mala a teď třeba nám pomáhají na těch akcích a už jsou do toho zapojení, tak tam vidím velké úspěch, že třeba se jim to nějakým způsobem zalíbilo, ten jiná způsob života a možná, že kdyby se nikdy nesetkali se salesiánama, tady se střediskem, tak by možná byli někde úplně jinde a vůbec by třeba nežili dobrým životem, tak v tomhle vidím hodně velký plus, že je to fakt praxe, že to není jen nějaký soubor pouček. A v čem nikoli....“

„Jestli na něco přijdeš, jestli tě něco napadne...“ (výzkumník)

„No, možná někdy mi přijde, že když sem přijdou už děti s hodně vážnejma problémama, děti s hodně těžkých situací, tak už vyloženě kdybychom začli uplatňovat jenom ten preventivní systém, tak si nejsem jistá, jestli by... no někdy už člověk musí začít uplatňovat i nějaký spíš ze sociální práce metody a třeba i ty děti odkázat někam dál. Tolik příkladů jsem tady nezažila, ale tím, že tady je i nízkoprahovej klub, tak je možnost ty starší děti právě poslat tam, kde kromě toho že se samozřejmě snaží vnést toho salesiánskýho ducha, tak ty sociální pracovníci mají kompetence k tomu nějak to řešit někde dál, ty problémy, takže v tu chvíli je na pováženu, nakolik moc s tou preventivní výchovou my na toho člověka zapůsobíme, protože už je třeba pozdě. Takže asi v tom bych viděla neprospěch nebo negativum. Na druhou stranu Don Bosko tam měl taky sígry a taky to pořád uplatňoval, přijde mi, že ta společnost nějakým způsobem... ty sígři jeho doby, byly drsný, byly ve vězení a všechno, ale taky se jim stalo, že jim tam utekli a taky to ne vždycky fungovalo stoprocentně... a tak my s tím nemusíme už tolik experimentovat, ale můžeme je poslat někam dál. Ale i tak jde u toho pořád uplatňovat preventivní systém. Ale je pravda, že to je jako prevence, předcházet, to znamená, když to dítě sem přijde, že je na drogách, tak je to pro nás... ale jo můžeme využít tu laskavost a jsme na něj milý a oni většinou tyhle starší chodí právě do toho klubu, takže ten preventivní systém uplatňujeme, ale už se to řeší přes nějaký sociální metody a techniky.“

11. Jaké užíváte tresty, pokud dojde k nedodržení stanovených pravidel?

„Přímo tam kde já pracuju?“

„Ano.“ (výzkumník)

„No my moc tresty... no máme tresty, ale když jako hodně jsou problémy a ty děti zlobí, což u nich takový, tím jak jsou mladší, protože tam máme děti maximálně do patnácti let, šestnácti, ale pak právě chodí spíš do nízkoprahovýho klubu, tak jsou takový jako

vyloženě zlobící přestupky, kdy se pošťuchují a jsou na sebe zlý nebo jsou drzí na pracovníky nebo něco úmyslně rozbijou, když se naštvou a často jsou hyperaktivní. Tak máme trest, že musí ten den odejít z oratoře a nemůžou tam už být nebo že mají na týden zákaz vstupu, ale to už jsou takový velký tresty, ale snažíme se hodně těmhle zákazům vstupu vyvarovat, protože je to vlastně zase dovede k tomu, že jdou domů, kde to je problematický nebo na ulici, kde to je problematický a to my nechceme, takže spíš se snažíme to nějak vyřešit, že nám tady třeba s něčím pomůžou, shrabou listí na podzim a necháme je tady, nebo teda bohužel, když je vyhodíme, tak teda odejdou, ale pak se zase snažíme víst je k tomu, že to, že byl na někoho drzý, tak by bylo dobrý kdyby se mu omluvili... a zase rozumnost, laskavost,.... že to nejde jenom tak, že my je vyhodíme, to je trest a pak oni si můžou přijít, ale že by bylo dobrý, kdyby se tomu pracovníkovi omluvili, snažili se to nějak napravit. No a tak se snažíme, tyhle tresty jsou spíš výjimečný, ale taky jsou. Když něco rozbijou, tak se snažíme, aby to zaplatili, a když nemají, tak aby to odpracovali, zase to nejde, aby si tady každé dělal, co chtěl.“

„Vím, že Don Bosko byl vlastně proti tělesným trestům a snažil se těm trestům taky vyvarovat, snažil se vždycky spíš víst dialog, tak proto jsem tam tu otázku zařadila, abych věděla, jak je to v dnešní době.“ (výzkumník)

„No tělesný tresty určitě nemáme, ale jo taky se snažíme.. přesně no, protože pro nás to je prohra, když oni musí domů za to chování, to my nechceme, protože zas tady nestojí davy dětí a každý dítě pro nás dobrý, že tady je a chceme tady všechny děti, bez rozdílu.“

„Tak by byl trest pro vás, je vyhodit.“ (výzkumník)

„No právě... a hlavně to není řešení, protože to je vyhazuju z domova, nebo jim dávaj ve škole pětky, ale když už to překročí nějakou hranici, tak pro některý děti opravdu je trest velké nebejt v půlce dne... že musej jít domů a hodně jsou z toho i překvapený kolikrát a jsou z toho smutný a pak druhý den přijdou a chtěj se vyloženě omluvit a s některýma je třeba si promluvit víc a víst ten dialog, že jim to ani nedejde.“

„Tak jo, děkuju moc!“ (výzkumník)

„Nemáš zač, doufám, že to k něčemu bude.“ (smích)